

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FÖRAMÅT

Tidskrift
utgifven af

Göteborgs Kvinliga Diskussionsförening.

N:o 1.

1887.

2:dra årg.

Innehållsförteckning:

Till våra läsare	Sid. 1.
A. Ch. Edgren: Ett kvinnoporträtt	” 2.
Ola Hansson: Hembygdsvisa	” 10.
Herman Bang: Danserinden fröken Irene Holm	” 11.
Robinson: Något om naturalismens rättmätiga gränser inom vitterhet och konst	” 16.
John Paulsen: Til Camilla Collet	” 19.
Amanda Kerfstedt: Hem	” 19.
Gina Krog: Brev fra Norge	” 21.
Till allmänheten	” 23.
När och Fjärran	” 23.

Distribueras af
WETTERGREN & KERBER.
GÖTEBORG.

Ny litteratur till julen 1886,

utkommen på *Albert Bonniers* förlag:

Bondeson, August, Historiegubbar på Dal, deras sagor och sägner m. m.

Med teckningar efter förf:s utkast af **Severin Nilsson.** 5 kr., inb. 6,50.

Hedberg, Tor, Judas. En passionshistoria. 2,25.

Roos, Mathilda. Hårdt mot Hårdt. Berättelse. 3,50.

Trolle, H. af. Ett ungdomsminne och andra efterlemnade berättelser. 1,75.

Wahlenberg, Anna. Små själar. En hvardagshistoria. 2,50.

Roe, E. P. Millie Jocelyns öden. Berättelse för unga flickor ur lifvet i New-York. Öfvers. Kart. 3,50.

Tolstoy, Leo. Krig och Fred. Historisk roman från Napoleonska tiden. 4 delar à 2,25.

D:o Från mina barndoms- och ynglingaår. 1,75.

Nya böcker för barn och ungdom:

Wetherell, Elizabeth. Skolkamrater och andra berättelser. 2,50.

Alcott, Louisa M. Innan småttingarne somna. Sagor med 6 teckningar. 2,50.

SVEA.

Folkkalender, 43:dje årgång. Med bidrag af Carl Snoilsky, Ernst Ahlgren, Aug. Bondeson, G. af Geijerstam, Frans Hedberg, Carl Larsson, Aug. Strindberg, K—a Tavaststjerna, Karl Warburg, Harald Wieselgren m. fl. samt **119** illustrationer efter teckningar af Carl Larsson, Georg Pauli, Victor Andrén m. fl. Pris 1,75. Inb. 2,25, 2,75 och 3,50.
(G. 19327×1).

Å frukoststället FÖRENINGEN,

tillhörigt Göteborgs Kvinnoförening,

Göteborg, Kungsgatan 60, 1 tr. upp, Göteborg.

Serveras:

Frukost: 1 kopp kaffe, 1 ägg, 2 påbredda smörgåsar med kallskuret: 37 öre.

» 1 kopp kaffe, ägg, smör, bröd och kallskuret: 50 öre.

1 glas mjölk: 10 öre.

1 kopp chokolad: 20 öre.

1 kopp té: 15 öre.

1 kopp kaffe: 12 öre.

1 kopp buljong: 25 öre.

1 ägg: 8 öre.

1 bakelse från 5 till 10 öre.

1 smörgås med kallskuret: 10 öre.

Vin, öl, porter, maltdrycker, saft och kolsyrade vatten.

 Inga drickspengar!

Obs.! Hemtreflig lokal. Särdeles omtyckt af resande.

FRAMÅT

» TIDSKRIFT »

UTGIFVEN AF

GÖTEBORGS KVINLIGA DISKUSSIONS-FÖRENING.

Döm ingen ohörd.

Fri talan.

Genom skäl och motskäl bildas öfvertygelser.

N:r 1.

Ansvarig utgifvare och
redaktör
Alma Åkermark.

1 Januari.

Pris: Kr. 3,50 pr år.
Andra årgången.

1887.

Till våra läsare!

Oaktadt »Framåt» i åtskilliga kretsar uppväckt en och annan storm, är det ändå med verklig tillfredsställelse vi härmed utsända första numret af tidskriftens 2:dra årgång.

Prenumerantalet stiger alltjemt, uppmuntrande och sympatiska bref sändas redaktionen, bidrag inflyta rikligt — allt låter oss hoppas det bästa för framtiden.

Äfvenledes har en af våra varmaste önsningar — att »Framåt» måtte bli en skandinavisk och en i vårt gamla broderland Finland gerna läst tidskrift — gått i uppfyllelse.

För detta ha vi till stor del att tacka den utländska pressens vänliga omnämnanden och de finska, norska och danska kvinnornas hjälpsamhet och intresse, hvilket varit öfver allt beröm. Hvem vi vändt oss till om upplysningar och råd har gjort sitt bästa, och mången, vi aldrig anat, har kommit af sig sjelf och erbjudit sitt understöd.

De ha alla ådagalagt, att ett gemensamt intresse upphäfver känslan af, att man är fremmande för hvarandra, att man lillhör olika nationer och talar olika språk.

»Framåt» har likasom slagit bro mellan oss finska, norska, danska och svenska kvinnor, och den begär icke bättre än att i allt högre och högre grad bli ett medel till gemensamt arbete i kvinnofrigörelsens tjänst.

Men detta arbete får icke bli ensidigt.

Kvinnofrågan får icke isoleras. Gör hon det, löper hon ut i karrikatyr. Tvärtom skall det tillföras henne all den näring, öfriga tidens frågor och företeelser kunna gifva henne. Må man akta sig för att sätta henne på svältkur! Hon skulle kunna dö af det.

Reaktionen kommer — har delvis redan kommit. Det är af nöden — med detta för ögonen — att arbeta på att ge kvinnofrågan den lifs- och motståndskraft, som behöfs för att bära henne fram till seger, det är af nöden, att hvarje tänkande kvinna gör sig klart den ställning, hon intar till denna viktiga fråga, och att hvarje icke-tänkande börjar tänka.

Manlige motståndare anse kvinnofrågan som ett vidunder. Denna uppfattning bör man med alla tillåtliga medel söka bortarbeta, besegra, helst så, att man gör motståndarne till vänner.

Derföre är det vår lifliga önskan, att männen icke måtte betrakta »Framåt» såsom en kvinnotidskrift i den bemärkelsen, att den uteslutande redigeras för kvinnor. Vi inse alltför väl samhörigheten mellan de båda könen. Vi

veta, att endera partens intressen äfven måste vara den andras och inhjuda derföre männen att följa med, att bli våra läsare, och hoppas, att tidskriftens omväxlande innehåll skall bringa dem till att hysa bättre och sundare tankar om kvinnofrågan.

Vi fria härmed icke till deras gunst; vi begära blott, att de skola ta notis om oss, så att de kunna bli rättvisa mot oss. Och vi bortse icke från, att mellan dem och oss en strid kan uppstå, hvilken kan bli hård nog, t. ex. inom olika arbetsområden.

Och så komma vi till den gamla visan, att »Framåt» är ett **diskussions**-blad. Den har sjungits mer än en gång under det förra året, men, efter hvad vi förstått, ändå icke nog.

Återigen måste vi således förklara, att tidskriften lemnar ordskiftet fritt, blott det icke går ut på **personliga förolämpningar**, och att det nu som förr blir hvarje förfallares ensak att sjelf svara för, hvad han skrifver.

Häraf framgår då äfven, att allt hvad som inflyter i »Framåt» icke kan vara ett uttryck för redaktionen eller Kvintliga Diskussionsföreningen.*)

Inom sig vill föreningen häfda den fria diskussionen, och meningen med tidskriftens utgifvande är att äfven söka häfda densamma **utom** sig.

Såsom diskussionsblad lemnar »Framåt» äfven alltid tillfället öppet att yttra sig såväl åt redaktionen och Diskussionsföreningen som åt den enskilde föreningsmedlemmen, då de vilja ha sitt ord med i laget, och vi be att särskildt få understryka, att såväl den mest ortodoxa artikel som dess fullkomligaste motsats af redaktionen införes med den aktning, man är skyldig hvarje öfvertygelse, och med tanke på, att sanningen ofta lättast framgår, då ytterligheterna beröra hvarandra.

Allt innehållt i de **stående** afdelnin-garne blir godt och omväxlande, torde följande medarbetares namn intyga:

Victor Rydberg, Anne Charlotte Edgren, Carl Snoilsky, Anton Nyström, Mathilda Roos, A. F. Åkerberg, Georg Nordensvan, Hellen Lindgren, Ola Hansson, Axel Lundegård, Gustaf af Geijerstam, Saxon (Johan Lindström), Karl af Geijerstam, Ernst Ahlgren, Stella Kleve, Eva Vigström (Ave), Amanda Kerstedt, A. U. Bååth, Cecile Gohl, Ellen Fries, Ellen Key, Elin Ameen,

Eva Brag, Helene Nyblom, Cecilia Holmberg f. Bååth, Claes Lundin, Robinson, Tor Hedberg, Johan Nybom, Oskar Levertin, Skjalf (Hilma Strandberg), Anna A., Anna Wahlenberg (Rien), Elna, Björnstjerne Björnson, Jonas Lie, Kristofer Janson, Kristian Gloersen, Irgens Hansen, U. E. Berner, Amalie Skram, Alvilde Prydz, Margarete Vullum, Clara Tschudi, Gina Krog, S. Schandorph, Georg Brandes, Edvard Brandes, C. E. Jensen, Herman Bang, John Paulsen, N. J. Nörlund, Anna Brosböhl, Rafael Hertzberg, Gerda von Mieckwitz m. fl.

Aktningsfullt

Redaktionen.

Ett kvinnoporträtt.

Kornelia Pålman

f. 11 April 1850 † d. 6 Juli 1886.

Tecknad af *A. Ch. Edgren.*

Det var frukostlof i skolan. Vi voro en grupp af 5, 6 flickor, som samlat oss i ett hörn af stora salen, sysselsatta med att spela en pjes, författad af oss själfva, — en storartad pjes med kvinnorof och lefvande inmurningar i en gammal riddarborg vid Rehn. Så romantiska voro ännu 13 å 15 års flickor på 60-talet.

Bland dem, som deltog i leken, var det i synnerhet en, som satte fart och lif i det hela — en, hvars ögon formligen lyste af lefnadslust och intensiv glädje. Hennes utseende var i alla afseenden egendomligt och påfallande. Hon var smärt och rak med ett högväldt bröst och käck hållning, mycket mager men muskulös och kraftig, hufvudet var synnerligen välbildadt med rikt brunt hår, en bred, ljus panna, en något stor men välformad, genomfrisk mun med lysande hvita tänder, klar och rosig hy samt ögon som tindrade af lif och skälmaktig munterhet.

*) Läs notisen: Till allmänheten! öfver »När och Fjärran».

Rörelserna voro kantiga och pojkkaktiga som hela figuren, drägten ovanligt enkel och slät samt fri från hvarje spår af bjefs och onödiga prydnader.

Främst i lexor som i lekar, alltid vaken för allt hvad hon hörde och såg omkring sig, alltid munter och skålmaktigt lekfull, sann och ärlig ända till hänsynslöshet, blef hon helt naturligt en af de mest uppmärksammade och både af lärare och kamrater mest afhållna elever i skolan.

Men det var ändå ingen, som kom henne riktigt nära — det var, som om det funnits en sida af hennes lif, hvilken hon höll dold för alla. Ingen af kamraterna inbjöds någonsin till hennes hem, och om någon af oss ändå gick upp och sökte henne en e. m. för att låna en bok eller fråga något om en leksa, blef man alltid mycket knappt emottagen och fick blott tala några ord med henne i dörren, som hon höll på glänt.

Det dröjde årtal, innan denna dörr öppnades helt för mig, och innan jag förstod, hvarför den så ogärna uppläts för andra än bepröfvade vänner.

Det fans bekymmer i hemmet, som ej finga blottas för den kalla nyfikenhetens blickar. Fadren var köpman och familjen hade fått genomgå några af dessa starka lyckans väkslingar, som ej äro ovanliga inom handelsverlden. Och Cornelias ömtåliga stolthet kunde ej fördraga, att dessa småaktiga skolflickssjälar, för hvilka yttre ting alltid äro så väsentliga, emedan de sakna förmåga att blicka djupare, och för hvilka attributen göra människan, skulle få tillfälle att räkna stolarna i deras decimerade förmak och lägga märke till att möbeltyget var slitet. Hon hade vetat att göra sig själf så respekterad i skolan, att man förlät hennes tarfliga drägt, ja, betraktade den som en originalitet, som belyste hennes karaktär — men sitt hem ville hon ej utsätta för småaktighetens kritik. Hennes brinnande äregirighet bar henne redan tidigt med fantasiens hjälp långt utöfver

det nuvarande trångmålet. Hon var alltid rik och mäktig i sina drömmar och delade med sig af sitt goda till alla sina vänner. Än var det en onkel i Amerika, hon skulle ärfva, än var det någon mäktig man, som kom i hennes väg och som icke af välgörenhet, ty för något sådant ville hon icke vara föremål, men af intresse för hennes begåfning och hennes sträfvan hjälpte henne fram i världen, än var det något annat, ännu mer fantastiskt, men rik skulle hon blifva och alla, som kommo i beröring med henne, skulle storartadt understödjas.

En gång hade hon upfunnit en för henne synnerligen karaktäristisk historia, som hon berättade för några af sina närmaste vänner i skolan, och som hon med stor skådespelar-talang förstod att göra så trolig, att vi under flera år voro i ovisshet, om det var dikt eller verklighet som här förelades oss.

Hennes far, berättade hon, var utrikes på en affärsresa kort före hennes födelse. Han kom härunder händelsevis i tillfälle att göra en rik man — en polack, ty historien berättades vid den tiden, då all glödande ungdom svärmade för Polen — en stor tjänst, och denne sade honom då, att om det barn hans hustru skulle föda blefve en flicka, skulle denna vid 17 års ålder af honom adopteras och blifva arvinge till en stor förmögenhet. Fadren reste hem, men fann till sin bestörtning en nyfödd *gosse* i vaggan. Föräldrarne beslöto då att uppfostra och kläda barnet som flicka för att det ej skulle gå miste om den utlofvade rikedom. Cornelia var alltså en förklädd *gosse* — detta var hufvudsumman af historien och hufvudskälet, hvarför den upfunnits. Hon önskade ingenting högre i världen, än att hon varit född till *gosse* och därför glädde det henne, att åtminstone inbilla andra, att hon var det.

Och vi trodde det till hälften; hennes utseende, hennes hela väsende, hennes smak och tycken, allt talade för sanningen af hennes dikt, och hennes låtsade ånger, då hon först antydningssvis och sedan endast mycket

långsamt, låtit undslippa sig den, hennes ifriga böner, att vi skulle bevara hennes hemlighet, emedan, om den komme ut, hon skulle gå miste om den stora rikedömen, som vi alla skulle få glädje af — vi skulle naturligtvis allesammans inbjudas till hennes slott i Polen — alt bidrog till att göra oss osäkra samt nästan litet förlägna inför denna kvasi-pojke.

Vi voro samlade en dag i klassen för att af läraren i kria-skrifning få igen våra böcker med åtföljande kommentarier. Vi suto alla kring ett stort bord, läraren med skrifböckerna i en hög framför sig, de flesta af flickorna tämligen likgiltiga, emedan kria-skrifning var det tråkigaste de visste, och de följaktligen gjort ifrån sig detta arbete på det knapphändigaste möjliga sätt; men två af oss suto där med hjärtat i halsgropen, ty vi hade gjort något mycket djärft denna gång. Den ena hade tagit ämnet till anledning för att skriva en hel liten novell, den andra en dikt på vers.

Läraren såg litet högtidligare ut än vanligt. Han vände sig först till mig och sade: »denna gången har visst Anne-Charlotte fått litet hjälp af sina bröder.»

Det skall jag aldrig glömma. Den djupa kränknigen för min stolthet och ärlighet och på samma gång det för min fåfänga smickrande i misstanken. Jag tillbakavisade naturligtvis beskyllningen med indignation, och läraren inföll straks blidkande: »nä, så mycket bättre då. Jag skall läsa upp Anne-Charlottes och Cornelias krior för de andra flickorna, ty de äro verkligen ovanligt snällt skrifna.»

Vi voro naturligtvis mycket generade och olyckliga under uppläsningen, men kände dock, att det var en stor, hittills i skolans annaler okänd ära, som vederfors oss. Och efter denna dag förenade ett nytt band Cornelia och mig. Vi skulle båda blifva diktare, hon på vers, jag på prosa, och vi begynte nu att utgifva en veckotidning, som hade det storartade namnet *Utile Dulce*, och

hvilken trycktes i öfvertryck af fadren till en af eleverna samt spreds i tämligen stort antal exemplar bland kamraterna. Cornelia skref dikterna, jag novellerna, en tredje tecknade illustrationerna och en fjärde komponerade rebusar och gåtor. Alla de bidragande tröttade dock snart med undantag af Cornelia, som fortsatte att sköta tidningen alldeles ensam. Åtminstone 20 nummer finnas ännu förvarade, där teksten är författad af henne allena, altsammans i bunden form. Ämnena äro i allmänhet högttrafvande, såsom: Vidingens afsked, Den svenska kvinnan under trettioåriga kriget, Scener ur polska frihetskriget, Tidens morgon, Erik Stenbock och Malin Sture, Ivar Vidfamne i Upsala tämpel o. s. v. Versbehandlingen visar mycken formel skicklighet för så unga år, stilen är ännu Tegneriansk efterklang. Se här t. eks. första verserna af Ivar Vidfamne:

Träd in i templet! Det är säkert öde,
Ty natten hvilar under grånadt hvalf.
Var det en suck, som steg ifrån de döde
Och genom tystnaden i dunklet skalf?

Har högen öfver kämpens aska remnat
Och Hel försakat för en gång sin makt?
Har någon ande dödens hemvist lemnat
Att suckar offra uti lifvets trakt? o. s. v.

Vid 17 års ålder fick hon en lång dikt om Garibaldi och Italiens söner publicerad i Illustrerad Tidning. Hon öfversatte också redan vid denna unga ålder en längre dikt från Italienskan. Under de följande åren aftog dock hennes poetiska produktivitet i samma mån som lifvet af henne fordrade ett allt strängare arbete för eget bröd. I en dikt från denna tid, *Min sång*, uttalar hon sin oro för att hennes drömmar om att blifva diktare ej skola kunna förverkligas.

På mossans bädd jag låg
En stilla kväll och såg,
Hur dagens ljus försvann
Och solens glöd förbrann,
Då tänkte jag en gång:
Skall så du dö, min sång?

I hedens famn en bäck,
 Framsordade så käck,
 Af sommarns heta sken
 Förtorkad är han re'n;
 Då tänkte jag en gång:
 Skall så du dö, min sång?

Invid en öppen graf
 Den sista gärd jag gaf
 Åt livvets kulna lott,
 En minnesblomma blott;
 Då tänkte jag en gång:
 Skall så du dö, min sång? o. s. v.

Det var som lärarinna i den skola, hon just genomgått som elev, som hennes tid och krafter nu togos i anspråk.

Hon omfattade snart detta lefnadskall med hela det intensiva intresse, som var en så viktig insats i alt hvad hon gjorde. Hon blef en ovanligt skicklig lärarinna, utbildade sig genom självstudier och uppfann nya undervisningsmetoder samt utöfvade denna egenomliga tjusning på eleverna, som kraftiga, sunda och öfverlägset begåfvade kvinnor ofta göra. Det blef snart allmänt i skolan att svärma för fröken Pålman, små uppmärksamheter slösades på henne, hennes hem var ofta blomsterprydt af osynliga händer, hennes önskningsar utgissades och förekommas, i skolan möttes hon på första trappsteget af tjänstvilliga andar, som slogos om äran att få taga af henne kappan och sätta bort galosjerna, under lektionerna hängde klara, beundrande ögon vid henne och aldrig voro de halfvuksna, eljest indolenta flickorna så vakna som under hennes lektioner. Geografien blef till ett hufvudämne i skolan, och när flickorna hade en ledig stund hemma, satte de sig att läsa »roliga» geografiska och etnografiska böcker, om hvilka fröken Pålman talat, i stället för romaner.

Men också var det ingalunda vanliga geografilektioner hon gaf — geografien blef under hennes händer ett universal-ämne, hvilket i sig innefattade de flesta andra, som hörde till allmänbildningen. När man läste om ett land, fick man icke blott veta, hur det låg på kartan, utan man fick karaktäristi-

ska detaljer om innevånarna, deras utseende, seder och kultur, om landets väkstlighet, klimat och produkter samt i korta drag dess viktigaste historiska tilldragelser och utvecklingskedan.

Samtidigt med skolarbetet hade hon också andra sysselsättningar. Hon tog telegrafist-examen och gjorde tjänst som ekstra telegrafist i tanke att hålla en framtid öppen för sig äfven på denna väg, om hon skulle vilja lemna skolan en gång. Hon var alltid full af planer och ville gärna se vägen fri framför sig åt alla möjliga håll. Sedan fick hon en annan verksamhet, som snart blef hennes förnämsta. Riksmuseum egde en tämligen stor etnografisk samling, som dock af brist på lokal länge legat undangömd i lärar på vinden. Man hade nu beslutat att börja ordna och uppställa den, och Cornelia fick genom sin svåger, Intendenten vid Zoologiska afdelningen, professor Smitt, i uppdrag att biträda vid uppställningen. Härvid visade hon så mycken duglighet och en sådan förmåga att sätta sig in i ämnet, att hon snart kunde öfvertaga hela arbetet på egen hand. Ifriga självstudier samt en skarp iakttagelseförmåga gjorde henne på kort tid till en skicklig etnograf, och hennes naturliga skönhetssinne kom henne äfven till hjälp, då det gälde att på en gång korrekt och smakfullt ordna de ganska vidlyftiga samlingarna. Hon tillbragte nu alla de stunder, hon hade lediga från skolan, i den nya museilokalen vid Adolf Fredriks plan, och arbetade där oförtrutet både med hufvud och händer, i det hon både skötte den kritiskt vetenskapliga granskningen och fullgjorde tapetserare-, snickare- och målarearbete; ty de medel, som stodo till hennes disposition, voro små och hennes hängifvenhet för sin verksamhet så stor, att hon icke tyekade att åtaga sig hvad som helst för att drifva arbetet framåt.

Emellertid var hennes ställning i skolan, trots elevernas ovanliga hängifvenhet eller rättare som direkt följd däraf, ofta nog ganska pinsam. Man hade begynt med att förebrå

henne, att hon dref sitt ämne på de andras bekostnad samt att hon lade för mycket an på att blifva omtyckt af eleverna. Härpå kunde hon blott svara, att hon icke kunde uppfatta sin pligt som lärarinna annorlunda, än att det var hennes skyldighet att så mycket, som stod i hennes förmåga, väcka elevernas intresse för det ämne, hvori hon undervisade, samt att hon aldrig gjorde något särskildt för att vinna deras personliga tillgifvenhet. Hon var i själfva verket snarare något kall mot dem, talade aldrig med dem utom lektionen och hade icke den minsta skymt af denna smeksamhet i sättet, hvarmed lärarinnor så ofta, men vanligtvis förgäfvos, söka väcka en varmare känsla hos sina elever.

Då nu en envis hosta tvingade henne till att taga vikarie för geografi-lektionerna, blef detta anledningen till en ingripande förändring i hennes lif.

Och en dag spred sig i skolan det otroliga ryktet, att dess mest omtyckta lärarinna blifvit afskedad, emedan »man nu ordnat undervisningen på sådant sätt, att man ej längre behöfde henne».

Denna nyhet väckte ett formligt uppror. Protesterna mot den, som af eleverna ansågs ansvarig för detta handlingssätt, blefvo så högljudda och demonstrativa, att den väl inöfvade skoldisciplinen gnisslade i gängorna.

Kort därefter erbjöds Cornelia tillfälle att resa utomlands som sällskap åt en ung flicka. Upprifven i sitt innersta, som hon var af denna plötsliga och för henne så kränkande skiljsmessa från det läroverk, hon nu i omkring 20 år tillhört, först som en af dess mest begåfvade elever, sedan som dess mest omtyckta lärarinna, samt med starkt angripen hälsa, begagnade hon med glädje denna anledning till att komma ut och andas ny luft och hämta nya intryck.

Hennes afresa från Stockholm gestaltade sig nu till en verkligt stor triumf. Först öfverlemnades till henne af elever en silfverpokal med inskription samt med en bottensats af guldmynt. Och så samlade man sig nere

vid tåget mangrannt, stora och små flickor från alla klasser, med blombuketter, som kastades in och fylde hela vagnen. Flickorna trängdes så nära intill vagnen, att en höll på att komma under hjulen; de äflades om att få en blick från den bortfarande samt knuffade afundsjukt undan hvarandra, i den mån de trängde sig fram. Det var både komiskt och rörande att se dessa utbrott af flickhjärtats varma hänförelse; kärleken till denna lärarinna var troligtvis den första, mer svärmiska känsla, som rört sig i deras hjärtan, och den eggades ytterligare af det för unga sinnen naturliga, impulsiva upproret mot alt, hvad som synes dem orättfärdigt.

Alla främmande, som kommo till stationen, frapperades af den vackra synen af alla dessa unga, entusiastiska ansigten, trängande sig kring en kupé, där ett käckt litet hufvud i en grå jockeymössa tittade ut. Detta hufvud var så ungdomligt, så nästan barnsligt, att den anmärkning, jag hörde en herre bakom mig göra, syntes helt naturlig. Han sade: det måtte vara en präktig tös den där, som tycks vara så omtyckt af alla kamraterna.

När tåget gick hurrade flickorna. Alla dessa späda, tunna, gälla, ojämna röster, det lät komiskt — men det tårades dock i ögonen därvid på oss, som kände hvad denna hyllning betydde.

Den resande hade kastat en af sina buketter ut bland flickorna; nu blef det ett formligt slagsmål om denna, ty alla ville ha en blomma till minne. Jag såg små första klassingar sträcka sig på tå och ropa: gif mig också en — mig också! Och när vi gingo därifrån, hörde jag från de skingrande grupperna enstaka uttryck, såsom: mig gaf hon handen — hon nickade åt mig, det såg jag tydligt — jag har en blyertspenna, som hon en gång tappade o. s. v. En liten en sade: jag är så glad, att jag har ett minne af henne, och på en annans fråga: hvad är det då? svarade hon: jo, det är en anmärkning, som hon har skrivit i min anmärkningsbok.

Trots alla dessa bevis på tillgifvenhet kunde Cornelia aldrig öfvervinna den bitterhet och smärta detta behandlingssätt lemnat i hennes sinne. Hon var i det hela mistrogen mot människor, hade i alt för unga år gjort sorgliga erfarenheter och trädde ej gärna i något närmare personligt förhållande till andra än de ytterst få, som redan tidigt kommit att stå henne nära, och för hvilka hon bevarade en orubbad tillit och svärmisk hängifvenhet ända till det sista. »Ni äro de enda hederliga människor i världen» var ett uttryck man ofta hörde af henne, och hvilket var karaktäristiskt för hennes i det hela missmodiga stämning gent emot människor i allmänhet.

Hennes starka rättskänsla gjorde henne kanske också något sträng i sin dom. Hon kunde råka i uppror vid den minsta orättfärdighet och var alltid redo att utsätta sig själf för obehag, när det gälde denna »Kampf ums Recht», hvarom Professor Jehring skrifvit sin berömda afhandling. Hon var härvidlag besjälad af denna engelska anda, som i den ofvannämnda boken karaktäriseras genom den resande engelsmannen, hvilken tillbakavisar hotelvärdars prejeri med en bestämdhet, som gälde det Old Englands fri- och rättigheter, och som i värsta fall för att häfda sin rätt uppskjuter sin resa flera dagar och ger ut många gånger den summa, som man obehörigen affordrat honom. »Folk ler åt honom och förstår honom icke», säger författaren.

Men ännu mindre förstår man i allmänhet ett liknande tillvägagående hos en kvinna.

En kvinna, som »bråkar», är ju för många en styggelse. Och Cornelia hade också därför, på samma gång som hon alltid var omgifven af beundrande och till hvarje offer villiga vänner, mycket ofta allvarsamma sammanstötningar med de människor, hon kom i beröring med. Hon saknade själf och hon föraktade denna smidighet, som ofta hjälper en bättre fram genom lifvet än de största karaktärsegenskaper.

Efter återkomsten från sin utländska resa, hvilken stärkt hennes krafter och gifvit henne rika och upplifvande minnen, kastade hon sig nu med hela sitt intresse öfver sin verksamhet i muséet, hvilket efterhand utvidgades mer och mer genom gåfvor och inköp, och där hon nu hade en varaktig anställning som amanuens. Hon hade begagnat de tillfällen, som under resan erbjudit sig, till att göra ytterligare, etnografiska studier, hade själf afritat åtskilliga föremål, hvilkas härkomst och bestämmelse voro tvifvelaktiga, för att kunna göra en jämförande granskning på andra muséer och hade knutit personliga förbindelser med åtskilliga vetenskapsmän. Äfven under de följande åren fick hon tillfälle att göra utländska resor, blef korresponderande medlem af »Société de Géographie commerciale» i Paris samt hedersledamot i »Société de Topographie de France», skref åtskilliga små uppsatser i antropologi och etnografi samt blef slutligen 1883 sekreterare vid Fiskeri-utställningen i London, där hon vann stort och allmänt erkännande för den berömda Vega-gruppen, som hon nästan helt och hållet på egen hand ordnat, samt erhöi till belöning utställningens silfvermedalj och hedersdiplom.

Under denna tid skref hon också åtskilliga skönlitterära uppsatser samt sonetter, hvilka offentliggjordes dels i Ny Ill. Tidn., dels i kalendrar och andra tidningar, alltid under pseudonymer, som ofta ombyttes. Bland uppsatserna i N. I. T. märkas: *Ett handels-hus*, Pariserbild — en detaljerad skildring af det berömda Bon Marché's inre ekonomi, dess handelsbiträdens lif och vilkor, m. m. studeradt på platsen — *Modets slafvar*, en roande, satiriserande jämförelse mellan de högsta kulturfolks och de lägsta vildars svaghet för det konventionella. *Motsatser*, en uppsats i två afdelningar, den första benämnd *Kulturens skötebarn*, den andra *Vildmarkens son*, och däri framhölls olikheten i de lifsvilkor, hvartill människor födas. *I kalla bygder*, skildringar från lifvet på

Grönland, m. m. »I andarnes land», indiansk saga, är en för hennes skaplynne mycket betecknande skizz, som hon bearbetat från engelskan. Hennes omfattande språkskicklighet gjorde, att hon kunde studera alla de stora kulturländernas litteratur i originalspråket samt underhålla korrespondens med vetenskapsmännen i flera länder, hvarjämte hon under de sista åren tjänstgjorde som sekreterare vid den internationella tidskriften »Acta Mathematica.»

Men dessa års mångahanda arbete hade dock ofta varit afbrutet af förnyade sjukdomsanfall.

Hvad del hennes verksamhet vid muséet kan ha haft i denna sjuklighet torde väl vara svårt att afgöra. Men i alla händelser måste det dagliga sysslandet med dessa i årsgammalt dam inpyrda samt ofta i arsenik konserverade föremål varit mycket skadligt. Allvarsamma symptom af ett lunglidande började framträda med väksande styrka, och nästan hvarje år låg hon flera veckor å rad till sängs med feber och plågor, men afbröt detta oaktadt aldrig sin verksamhet.

Hon hade en sällsynt förmåga att elda andra till arbete och hade alltid på muséet till sin disposition åtskilliga unga flickor, vanligen f. d. elever, som icke begärde bättre än att få tjänstgöra som hennes biträden. Döttrar från rika hem, som voro vana att endast roa sig, arbetade här hela dagarna och lyssnade ifrigt till den ledandes korta och bestämda order, erhöilo sällan ett tack för sina tjänster och aldrig ett berömande ord för sin offervillighet, hvilken mottogs som en enkel pligt, ej som en personlig tjänst.

Det är nyttigt för dem att lära sig arbete, var Cornelias enkla svar, då någon uttalade sin förundran öfver den rikliga tillgången på frivilliga biträden. När hon nu låg på sjuksängen, var det denna här af frivilliga som skötte tjänsten. Den mest erfarna af truppen kom upp hvarje dag och mottog order från sjukbädden samt aflemnade rapporter, den sjuka låg alltid i sängen omgif-

ven af etnografiska böcker, plancher, ritningar af hennes egna händer, afsedda till ledning vid uppsättningen af föremålen. Och bredvid sjukbädden stod alltid på ett bord en mängd olika glas och burkar med blommor af årstidens fagreste, burna dit af den unga frikåren.

Frågar man sig hvad det var, som framkallade denna ovanliga hängifvenhet och offervillighet hos de unga anhängarna, så skall man finna, att det, förutom de höga karaktärsegenskaper, som alla, hvilka kände henne närmare, funno hos henne, och den ovanliga begåfning, som lyste ur dessa alltid glänsande ögon, också till en stor del berodde på den hela personlighetens insats, hon själf gjorde i sitt arbete, den hängifvenhet, den lefnadslust och glädtighet, hvarmed hon arbetade och som alltid verkade som ett lifvande exempel på andra, förjagade lojheten och likgiltigheten ur hennes väg och väckte den slumrande viljekraften till lif hos alla, som kommo i beröring med henne. Med all sin skeptisism, sin inre bitterhet och misstro hade hon dock ända till inemot slutet en sällsynt lefnadslust, och från hennes väsende utstrålade alltid, t. o. m. då hon låg på sjukbädden med sin hektiska rodnad och ögonens naturliga glans till ytterlighet skärpt genom febern, en egendomlig, smittande friskhet och käckhet. Hon hatade sentimentalitet och klädde gärna äfven sina innerligaste känslor i torra, halft skämtande ord. Skratt och skämt ljud där för också alltid kring hennes sjukbädd, och hoppet ville aldrig vika därifrån, hur mörkt det än såg ut ibland. Man såg, att här var en *vilja* att lefva, så stark, att den väl kunde besegra de svåraste anfall.

Hon *ville* lefva. Hon älskade lifvet, trots den ringa glädje och de stora bekymmer, hvaraf det för henne var sammansatt. Och hon ville verka, ville utträtta något stort, ville vinna ära och utmärkelse och därigenom höja kvinnans anseende och ställning i samhället.

Och hon ville också därför lefva, att hennes mor, som hon älskade med den öm-

maste, mest svärmiska hängifvenhet, behöfde henne, som var hennes enda stöd, hennes dagliga sällskap, hennes oskiljaktiga vän.

Hon ville lefva. Och därför kom hon gång på gång upp igen från sjukbädden, hur mörkt det än sett ut, och fortsatte oafbrutet sitt arbete.

Vintern 1884 ingick dock med dystra utsigter för sjuklingen. Hennes krafter voro mer än vanligt nedsatta, hostan irriterande, fross- och feberanfallen upprepades. Hvad var att göra? Gå till sängs och vänta på slutet, som tycktes närma sig?

Hennes vänner ville förmå henne till ett sista försök; taga tjänstledighet och tillbringa vintern vid en bröstkurort utomlands.

Men härtill svarade hon länge på det bestämdaste nej. De medel, som skulle åtgå för en sådan resa, voro afsedda för ett annat ändamål.

Det är mycket bättre, att jag dör i år, än att jag uppehåller lifvet några år och sedan lemnar mamma medellös, svarade hon med fasthet.

Men hennes ovanliga personlighet var alt för känd och uppskattad för att man skulle låtit henne sålunda gå under utan ett räddningsförsök. Medel kommo, utan att hon själf visste hvarifrån, men med det uttryckligt angifna ändamålet att användas till en resa.

Hon stod ännu emot, ty hon ville ej lemna sin mor, som, själf sjuklig och med försvagad syn, ej kunde undvara henne. Men äfven detta hinder undanröjdes, och så reste de båda långt fram på hösten.

Ett par artiklar i »Stockholms Dagblad» den 13 Febr. och 25 Nov. 1885 skildra de intryck hon fick af en vinters vistelse vid den Schlesiska kurorten, Görbersdorf. För sina medsjukas skull önskade hon, att det skulle blifva känt härhemma, såväl hvad man kunde vinna som hvad man riskerade genom att resa dit. Själf blef hon något bättre, men hämtade ännu mer krafter under den följande sommaren på Dalarö. På hösten

började hon åter sitt arbete med nytt hopp och full af planer till förbättringar och utvidgning af sitt kära museum. Men hon fick ej länge fortsätta härmed, förr än sjukdomen bröt ut igen. Från Febr. till Juli 1886 låg hon till sängs, utan att en enda gång kunna flyttas ur bädden. Förnyade lungblödningar samt svåra plågor härjade krafterna, men detta oaktadt fortfor hon hela vintern att från sängen leda arbetena på muséet.

Den 6 Juli dukade hon under. Då de svåra kväfningsanfallen, som bebådade slutet, kommo, och man ville lyfta upp henne i bädden, sade hon med hela sin gamla kraft: nej, låt mig ligga, så går det fortare.

Redan länge förut hade hon uppgifvit kampen. »Jag orkar inte mer lefva», sade hon många gånger.

Men en lidelsefull kamp hade det varit och stora andliga krafter var det, som här i förtid brötos.

Några dikter från olika tidpunkter af hennes lif må här följa såsom karaktäristiska för den utveckling, hon genomgått. Först i ungdomsåren det djärfva trotset, de stora drömmarna, föraktet för det lilla och lätt vunna; hon försmådde att »plocka en krypande väkst vid sin fot» i den tanke, att hennes längtan skulle gifva henne »örnvingar.»

Alprosen.

Du fagraste blomma på fjällets topp,
Du vilda, du trotsiga ros,
Du menar jag djärfs ej skynda dit opp —
Och visar vid branten din glöd!

O, skulle jag plocka, försagd och vek,
En krypande växt vid min fot,
Och afstå från vinkande farans lek
Och låta dig gäckas i ro?

Du stolta, som tjusat och lärt min håg
Att vänjas vid dalarnes frid,
Ej följer min afund örnarnes tåg,
Min längtan skall örnvingar bli.

Hvad mer, om från klippan, der stolt du stod,
 Jag störtar med dig vid min barm,
 Då vissna du skall i mitt hjärteblod,
 När krossad bland klyftor jag dör!

Så den förtviflade kampen under sjukdomens mörka stunder, upproret mot det grymma öde, som hotade att krossa henne »i storm och nattsvart mörker.»

Dag skall gry.

Ja, hur det är, det kommer mulna timmar,
 Kring lifvets horisont det blir så grått.
 Men solen har dock ej för evigt gått,
 Fast nejden ej uti dess strålgans simmar.

Jag vet det nog, att dag skall gry. Det glimmar,
 En liten remna ha ren molnen fått,
 Och solen snart igen sin höjdpunkt nått
 Och molnen skingras, lifvet åter stummar.

Ja, dag skall gry, men nu är natt, ej remna
 I molnen väg för minsta ljus vill lemna,
 Det är så mörkt och stormen vredgadt guyr.

Ja, dag skall gry, men om i dessa stunder
 Af storm och nattsvart mörker jag går under,
 Hvad batar mig att dagen åter gryr!

Och så slutligen resignationen, den resignation, som de fysiska krafternas fullständiga uttömmande, känslan af det hopplösa i hvarje motstånd till slut gifver.

Sörj ej, att mitt lif försvinner
 Lik en flod i öknens sand,
 Flod, som sträfvat, men ej hinner
 Ner till sökta hafvets rand.

Flodens mål var icke hafvet,
 Mindre lång dess bana var;
 Vattnet, uti sand begrafvet,
 Dock sin uppgift fullgjort har.

Sörj ej, att min bana stäckes
 Fjärran från det mål jag tänkt.
 Det är godt, att menskan täckes
 Just den lott, som himlen skänkt.

Hembygdsvisa

af *Ola Hansson*.

I morgonbrasan
 så varmt det sprakar,
 i alla knutar
 af frost det knakar,
 en isblå ros uppå
 rutan fryser
 och snön på taket
 i solen lyser.

En flik af himlen
 i soldis blånar.
 Från alla kyrkor
 en helgklang dånar,
 som ekar inne
 i morgnadt sinne
 oändligt vidt som
 ett barndomsminne.

Den sveper bomull
 kring tanketaggar,
 i lena vågor
 den ymnigt vagnar
 i luft, som darrar
 af solskensdisen,
 ut öfver marksnön
 och insjöisen.

Och upp för blicken
 min hembygd springer —
 i alla kyrkor
 till helg det ringer —,
 jag ser dess väldiga
 snöpels glimma
 i vintersöndagens
 morgontimma.

Den gamla byn! Der
 i snödrägt står den.
 Jag ville smyga
 bak gårdsgården
 och mellan snöiga
 apeltammar
 se, huru brasan
 bak rutan flammar...

Och klockan knäpper
och brasan sprakar,
i alla knutar
af frost det knakar,
och isens rosor
på fönstret frysa,
i vintersolen
de frostigt lysa.

Danserinden

Fröken Irene Holm.

Skiss af
Herman Bang.

Det blev læst op en Søndag efter Gudstjenesten, af Sognefogdens Søn, ved Stævningstenen udenfor Kirken: at Fröken Irene Holm, Danserinde fra det kongelige Teater, den første November i Kroen vilde aabne sine Kursus i Holdning, Dans og Bevægelse, saavel for Börn som for Viderekomne, Damer og Herrer — saafremt et tilstrækkeligt Antal Deltagere tegnedes. Prisen fem Kroner for hvert Barn, for Sökende Moderation.

Der tegnedes syv Deltagere. Jens Larsens stillede de tre »paa Moderation.»

Fröken Irene Holm ansaa det for tilstrækkeligt. Hun kom en Aften sidst i Oktober og stod af i Kroen med sin Bagage, en gammel Champagnekurv, der var bundet sammen med et Reb.

Hun var lille, og tyndslidt med et firtiaarigt Lillepigeansigt under en Skindbaret og gamle Lommetørklæder bundet om Haandleddene mod Gigt. Hun udtalte samvittighedsfuldt alle Konsonanterne og sagde: »Tak — aa tak — jeg kan jo selv» til hver Haandsrækning, og saa' hjælpeløs ud.

Hun vilde kun nyde en Kop The og krøb saa i Seng i Lillekammeret bag Storstuen, tænderklaprende af Angst for Spøgelser.

Næste dag kom hun tilsynse med Løkkehoved og stram Figurkaabe med Skindkant, Tiden havde bidt i. Hun skulde besøge de ærede Forældre. Hun turde maaske spørge lidt om Vejen. Madam Henriksen gik ud i Gangdøren og pegede paa Gaardene ud over Marken.

Fröken Holm nejede nedad de tre Trappetrin af Taknemlighed.

— Skrog — sagde Madam Henriksen. Hun blev staaende i Gangdøren og saa efter Fröken Holm, som gik ned mod Jens Larsens oppe paa Diget — for at skaane sit Fodtøj: Fröken Holm, var »chausseret» i Gedeskind og Strømper med Ret og Vrang.

Da hun havde besøgt Forældrene — Jens Larsens gav ni Kroner for sine tre — søgte Fröken Holm om Lejlighed. Hun fik et lille hvidkalket Kammer hos Smedens med Udsigt ud over den flade Mark. Møblementet var en Kommode og Sengen og en Stol. Mellem Kommoden og Vinduet fik Champagnekurven sit Sted i Krogen.

Der flyttede Fröken Holm ind. Formiddagen gik med mange Processer med Krøllepinde og kold The og varme Grifler. Naar Krøllehovedet var i Orden, ryddede hun op, og om Eftermiddagen hæklede hun. Hun sad paa sin Champagnekurv i Krogen og stjal det sidste Lys. Smedemadammen kom ind og satte sig paa Træstolen og snakkede. Fröken Holm hørte til smilende og med graciøse Nik med det lokkede Hoved.

Madammen spandt sin Ende en Timestid i Mørkningen, til Nadveren skulde paa Bordet. Fröken Holm vidste sjældent, hvad hun havde fortalt. Udenfor Dans og Positioner og saa Regnskabet for Brødet — et langsommeligt, evigt Regnskab — havde denne Verdens Ting lidt svært ved at bryde sig Vei ind til Fröken Holms Bevidsthed. Stille blev hun siddende, med Hænderne i sit Skød, paa sin Kurv og stirrede blot paa den smalle lyse Stribe under Smedens Dør.

Ud gik hun ikke. Hun fik Hjemvé efter Byen, naar hun saa de flade øde Marker. Og saa var hun ogsaa bange for Tyre og løbske Heste.

Naar det blev ud paa Aftenen, kogte hun Vand i Kakkelloven til sin The og spiste. Saa kom Turen til Papillotterne. Naar hun under Afklædningen var naaet til Underpermissionerne, gjorde hun sine Pas ved Sengestolpen. Hun strakte Benene, saa hun svedte ved det.

Smedens var ved Nøglehullet. De saa Battementerne bagfra; Papillotterne strittede paa Issen som Piggene paa et Pindsvin.

Fröken Holm blev saa ivrig, at hun begyndte at nynne højt, mens hun gik i Gulvet og op, i Gulvet og op....

Smeden og Madammen skiftedes ved Hullet. Naar Fröken Holm havde övet sine Minutter, krøb hun i Seng. Naar hun övede, kom

hun næsten altid til at tænke paa »da hun var paa Skolen ved Dansen» .... Og pludselig kunde hun le halvhøjt op med en tøsæt Latter, midt som hun laa ....

Og hun faldt i Søvn, mens hun endnu tænkte paa den Tid — den lystige Tid ....

Prøverne, naar de stak hinanden med Knappenaale — — i Læggene .... og hvintete ....

Og Aftenerne — — i Garderoberne .... hvor det summede .... alle Stemmerne .... og Regisørens Klokke ....

Fröken Irene Holm vaagnede endnu om Nætterne, naar hun havde drömt, hun forfejlede en Entré ....

— Nu — en — to — tre .... Fröken Irene Holm løftede Kjole og strakte Fod .... Ud til bens — en — to — tre ....

De syv var ind til bens — med Fingrene i Munden, mens de hoppede.

— Lille Maren — ud til bens — en, to, tre — Kompliment — en, to, tre — en Gang til ....

Jens Larsens tre gjorde Kompliment med den stive Tungé langt ud af Munden ....

Lille Maren højre — en — to — tre .... Maren gik til venstre ....

— Om igjen — en — to — tre — — Fröken Holm sprang som et Kid, saa man saa langt op ad de »ret og vrang» ....

Kursus'et var i fuld Gang. De dansede tre Gange om Ugen i Krosalen ved to Lamper, der hang under Bjælken. Det gamle Stöv stod op i den kolde Stue under Trinene. De syv var vildfarende som en Flok Skader. Fröken Holm rettede Rygge og böjede Arme.

— En — to — tre, Battement ....

En — to — tre — Battement .... De syv faldt ned fra Battementet og skrævede ....

Fröken Holm fik Stöv i Halsen af at raabe. De skulde danse Vals, Par og Par. De holdt sig langt ude fra hinanden, generte og stivarmede, som om de drejede i Søvne. Fröken Holm talte og svingede dem.

— Godt — sving — fire, fem — godt, sving — lille Jette ....

Fröken Holm blev ved at følge efter Jens Larsens midterste og lille Jette og drejede dem som man slaar til en Top ....

— Godt — godt — lille Jette ....

Lille Jettes Moder var her for at sé til. Bønderkonerne kom med Hattebaandene bundet i stive Sløjfer og saa til, langs Væggene,

ubevægelige med Hænderne i Sködet, uden at vexe et Ord med hinanden.

Fröken Holm kaldte dem »Frue» og smilte til dem under Battementerne.

Turen kom til Les Lanciers. Jens Larsens »tre» sprang med Vandstövlesnuderne højt op i Vejret.

— Damen tilhøjre — godt — lille Jette — tre Skridt tilvenstre — godt lille Jette ....

Les Lanciers lignede et Haandgemæng.

Fröken Holm stönnede af at kommandere og danse. Hun stöttede sig til Væggen — det var som havde hun to Hamre i Tindingerne —

— Godt — godt — lille Jette, sagde hun mekanisk ....

Hendes Öjne sved af det gamle Stöv .... De syv blev ved at hoppe rundt, midt paa Gulvet i Halvmörket.

Naar Fröken Holm kom hjem efter Dansetimerne, bandt hun Lommetörklæde om Lokkehovedet. Hun gik rundt med en evig Snue. I fritimerne sad hun med Næsen over en Skaal kogende Vand for at stanse Ondet.

De fik Musik til Timerne: Hr. Brodersens Violin. Hr. Brodersen var Skrædder og kunde tre Stykker. Fröken Holm fik ogsaa to nye Elever, et Par Viderekomne. De hoppede alle rundt til Skrædder Brodersens Violin, saa Stövet stod i Skyer og Kakkelovnen dansede paa Løvefödderne.

Der kom ogsaa flere Tilskuere. En Gang imellem de fra Præstens, Frökenen og Kapellanen

Fröken Holm dansede for — under de to Olielamper — med Brystet frem og strakt Vrist:

— Kast Födderne — lille Börn — kast Födderne — saadan ....

Fröken Holm kastede Födderne og løftede op i Kjolen:

Der var jo Publikum — —

Hver Uge sendte Fröken Holm det hækledede Arbejde til Kjöbenhavn. Posten blev afleveret hos Skolelæreren. Hun havde hver Gang pakket eller skrevet forkert, og Skolelæreren maatte gjøre det om.

Hun stod og saa til med sine Sextenaars Smaanik.

Aviserne, der var kommet med Posten, laa til Uddeling paa et af Skolebordene. En Dag bad hun, om hun maaske turde se »Ber-

lingske». Hun havde set paa Bladbunken otte Dage uden at turde spørge.

Siden kom hun hver Dag, i Middagsstunden — Skolelæreren kjendte hendes sarte Banken med en Kno —:

— Værsgo, lille Fröken — der er aabent, sagde han.

Hun gik over i Skolestuen og tog »Berlingske» ud af Bunken. Hun læste Annoncerne fra Teatrene og Repertoiret og Kritikerne, af hvilke hun intet forstod. Men det var jo om »dem derovre».

Det tog lang Tid at komme igjennem en Spalte. Pegefingeren fulgte graciøst med Linierne.

Naar hun var færdig med Avisen, gik hun over Gangen og bankede som før.

— Naa, sagde Skolelæreren, var der saa noget nyt i Staden?

— Det er altid »dem derovre», sagde hun. De gamle Forhold.

— Det lille Frö, sagde Skolelæreren og saa ud efter hende gjennem Vinduet. Fröken Holm gik hjem til sit Hækletøj.

— Det lille Frö — hun er s'gu helt febrilsk for sin Dansemester . . . sagde han.

Det var en Ballet, som skulde opføres paa Teatret af en ny Balletmester. Fröken Holm kunde Personlisten udenad og Navnene paa alle Solodansene.

— Vi har jo været sammen paa Skolen, sagde hun — »vi alle».

Om Aftenen, da Balletten skulde opføres første Gang, havde hun Feber, som om hun selv skulde danse. Hun tændte de to Lys, der var blevet graa af Ælde, paa Kommoden, hvert paa sin Side af en Thorvaldsensk Gibskristus, og hun satte sig paa sin Champagnekurv og saa ind i Lysene.

Men hun kunde ikke være ene. Al den gamle Teateruro kom op i hende. Hun gik ind til Smedens, som sad ved Nadveren, og hun satte sig paa Stolen ved Siden af Stueuhret. Hun talte mer de Timer end ellers det hele Aar. Hun fortalte om Teatret og om de Førsteforestillinger. Om de store »Soloer» og Mestepas'ene.

Hun nynnede og vuggede med Overkroppen, mens hun sad.

Smeden blev saa muntret af alt det, at han gav sig til at brumme en gammel Kallerivise og sagde:

— Mutter — det drikker vi en Punsch paa — — en Arrak af den skjære — —

Punschen blev brygget, og de to Lys fra Kristus kom ind paa Bordet, og de drak og snakkede op. Men midt under hele Lystigheden blev Fröken Holm pludselig stille og sad med store Taarer i Öjnene. Og rejste sig og gik ind.

Inde paa sin Kurv brast hun i Graad og sad længe, før hun klædte sig af og gik i Seng. Hun gjorde ingen Pas ved Stolpen.

Hun blev ved at tænke paa dette ene:

Han havde været med hende paa Skolen.

Hun laa stille i Sengen. Nu og da sukede hun i Mörket. Hun virrede lidt med Hovedet paa Pudsen; hun hørte i sit Öre hele Tiden Balletmesterens Stemme fra Skolen, hid-sig og skrattende:

— Holm har ingen Élan — Holm har ingen Élan . . . han raabte det, saa det skreg gjennem hele Salen . . . Hvor hun hørte det — hvor saa hun Salen!

Figurantinderne gjorde deres Övelser i lang Rad — Pas efter Pas . . . Træt lænede hun sig et Nu til Væggen — det var, som var de plagede Lemmer hugget hende fra Kroppen — og hun hørte igjen Balletmesteren, som skingrede:

— Har Holm da ingen *ambition* . . . ?

Hun saa' deres Stue hjemme. Moderen, der sad stönnende i den store Stol og Søsteren, der drejede den hakkende Symaskine, nær ved Lampen, og hun hørte Moderen sige med sin astmatiske Stemme:

— Dansede Anna Stein Solo? . . . Hun havde vel »la grande Napolitaine»?

— Ja . . . I to kom sammen paa Skolen, sagde hun og saa over paa Irene bag Lampen.

Og hun saa Anna Stein i det brogede Skjört — med de flagrende Baand i Tamburinen — saa levende og leende . . . i Lyset fra Rampen . . . i den store Solo . . .

Og pludselig lagde hun Hovedet ned i Puderne og hulkede, voldsomt og ustandseligt, i afmægtig og fortvivlet Smerte . . .

Det var blevet Morgen, før hun faldt i Søvn.

— — Balletten havde gjort Lykke. Fröken Holm læste Kritiken i Skolen. Mens hun læste, faldt et Par smaa Gammelkone-Taarer ned paa Berlingskes Papir.

Fra Søsteren ankom der Breve. Det var sært bogstaverede Skrivelser om Laanesedler og Nöd. De Dage, hun fik de Épistler, glemte Fröken Holm Hækletøjet og hun sad med Hænderne i Tindingerne, med det aabnede Brev i sit Skjöd.

Tilslidst gik hun rundt til Forældrene, og, rød og bleg, bad hun om Halvdelen af sit Honorar. Det sendte hun hjem.

Dagene gik. Fröken Irene Holm vandrede til og fra sin Dans. Hun fik et Hold endnu. Det var en halv Snes unge Gaard-ejerfolk, som havde slaaet sig sammen. De dansede tre Aftener om Ugen i Peter Madsens Storstue ved Skoven. Fröken Holm gik en halv Mil i Vintermörket, ræd som en Hare, forfulgt af alle Balletskolens gamle Spögelses-historier.

Hun skulde forbi en Dam, omgivet af Pile. Hun stirrede ufravendt paa Træerne, der strakte deres store Arme op i Mörket . . . Hun fölte Hjertet som en kold Sten i sit Bryst.

De dansede tre Timer. Saa skulde hun Vejen hjem. Peter Madsens Gaardport var lukket. Drengen fulgte hende ud med Lygten og fik Porten op. Han holdt Lygten höjt op i Haanden et Öjeblik, mens hun gik ud i Mörket.

Og hun hörte hans »Godnat» bag sig og Portflöjen, der blev trukket frem over Brolægningen og blev lukket.

Paa det første Stykke Vej var det Hegn, med Buske, der böjede sig og nikkede . . .

Det begyndte at melde Foraar, da Fröken Irene Holms Kursus var endt. Holdet fra Peter Madsens vilde have Afdansning i Kroen.

Det blev meget fint med »Velkommen» i Transparent over Dören og koldt Bord til to Kroner med Kapellan og Præstefröken for Bordenden.

Fröken Holm var i Barége med Garneringer og romerske Baand om Hovedet. Fingrene var fulde af Venskabsringe fra Balletskolen.

Mellem Dansene spröjtede hun med Eau de Lavande paa Gulvet og truede »Fruerne» med Flasken. Fröken Irene Holm blev saa ung igjen, naar hun havde Afdansning.

Först dansede man Kadrillerne.

Forældrene og de ældre stod langs Væg-gene og i Dörene, seende hver efter sine og stille imponerede. De Unge gik rundt i Kadrillerne med Ansigterne saa stive som Masker, saa varsumme i Trinene, som gik de paa Ærter.

Fröken Holm var lutter opmuntrende Nik og halvhöje franske Benævnelser. Musik var

Hr. Brodersen og Sön. Hr. Brodersen junior trakterede Præstens laante Klavér.

De begyndte paa Runddansen, og Tonen blev mere fri. Mændene slog sig paa Punsch i Mellemstuen, og »Herre-Eleverne» böd Fröken Holm op. Hun dansede med Hovedet paa Siden, löftet paa Tærne, med sin ældede Sextenaars Gratie.

Efterhaanden holdt de andre Par op at danse og de blev alene paa Gulvet. Mændene kom frem i Dören til Lillestuen og de maabede alle i stille Beundring efter Fröken Holm, der strakte Födderne lidt længere frem under Kjolen og vuggede i Hofterne.

Præstefrökenen morede sig, saa hun kneb Kapellänen gul og grøn op ad Armen.

Efter en Mazurka, raabte Skolelæreren »Bravo» og alle klappede i Hænderne. Fröken Holm gjorde Balletböjning med Haanden paa Hjertet.

De skulde til Bords, og hun arrangerede en Polonaise. Alle gik med, Konerne skubbede til hinanden af Generthed og Fornöjelse. Mændene sagde:

— Naa — Mutter — saa skal vi . . .

Et Par gav sig til att synge »Landsoldaten» og trampede Takten.

Fröken Irene Holm havde Skolelæreren tilbords og sad under Hans Majestæt Kongens Buste.

Tonen blev igjen höjtidelig efter at man var kommet tilbords, og Fröken Holm var den eneste, der talte, i Salontone, som »de fra Skuespillet» i en Komedie af Scribe. Lidt efter lidt blev man mættere, Mændene begyndte at drikke hinanden til og stöde Glassene sammen over Bordet.

Der blev stor Lystighed nede ved de Unges Bordende, og det varede noget, för der blev Ro for Skolelæreren, som vilde tale. Han talte för Fröken Holm og de ni Muser. Han talte længe — langs ad Bordet sad man og saa ned i Tallerkenerne og efterhaanden fik Ansigterne et höjtideligt og stramt Udtryk, ligesom naar man var i Kirke — og drejede Brödkugler med Fingrene.

Han naede Freya med sine to Katte og udbragte saa et Leve för »Kunstens Præstinde». Der blev raabt ni lange Hurra, og alle vilde drikke med Fröken Holm.

Fröken Holm havde ikke forstaaet Talen og var meget smigret. Hun stod op og ne-jede med Glasset löftet i en rundet Arm. Det festlige Pudder var ganske forsvundet

af Anstrængelsen og Heden, og hun havde to mørkerøde Pletter ned over Kindbenene.

Der blev en stor Hurlumhej. De Unge begyndte at synge, de gamle drak Privatglas og stod op fra deres Pladser for at slaa hinanden paa Skuldrene eller daske hinanden paa Maven midt ude paa Gulvet, under Latter. Konerne begyndte at kaste strenge Blik, angst for at Halvdelen skulde faa for meget af Øllet og den sure Vin.

Og midt under Lystigheden hørte man Frøken Holm, som blev meget munter og lo med en fnisende Latter, som for tredive Aar siden paa Danseskolen . . .

Saa sagde Skolelæreren, Frøken Holm skulde egenlig danse — —

— Hun havde jo danset . . .

— Ja — men danse for dem — en Solo — det var noget . . .

Frøken Holm havde strax forstaaet — og en forførdelig Lyst slog op i hende: Hun kunde danse.

Men hun gav sig til att le og sagde over til Peter Madsens Kone:

— Hr. Organisten vil ha'e, jeg skal danse — — som om det var det latterligste af Verden.

De nærmeste hørte det og der blev et almindeligt Raab.

— Ja — De maa danse . . .

Frøken Holm var rød lige op til Haaret og sagde: At Feststemningen blev næsten for løftet . . .

— Og desuden var der ingen Musik . . .

— Og man dansede ikke i lange Kjoler . . .

En Karl raabte gennem Stuen: De ka' løftes — og alle lo højt og begyndte at bede paa ny.

— Ja — hvis Frøkenen fra Præstegaarden vilde spille — en Tarrantel . . .

Man omringede Præstefrøkenen. Hun skulde forsøge — og Skolelæreren rejste sig og slog paa sit Glas: Mine Damer og Herrer — Frøken Holm vil gjøre os den Ære at danse . . . De raabte »Leve» igjen og »Hurra», og begyndte at rejse sig fra Bordet.

Frøken Holm og Præstefrøkenen gik ind for at prøve Musikken. Frøken Holm var febrilsk og gik frem og tilbage og strakte Fødderne. Hun pegede paa Gulvfjællene, der gik i Bakke og Dale, og sagde:

— Man er ikke vant til at danse i en Circus.

Saa sagde hun: Ja — Lystigheden kan begynde — og talte ganske hæst af Sindsbevægelse.

— Saa kommer jeg efter de første ti Takter, sagde hun. Jeg gjør Tegn . . . Hun gik ind og ventede i Lillestuen.

Publikum kom ind og stillede sig op i en Halvkreds, hvidskende og nysgjerrige. Skolelæreren hentede Lys fra Bordet og stillede dem op i Vindueskarmene. Saa bankede det paa Lille-Stue-Døren.

Præstefrøkenen begyndte at spille, og alle saa mod Døren. Efter den tiende Takt gik den op, og alle klappede: Frøken Holm dansede med Kjolen bunden op med et Skærf.

Det var »la grande Napolitaine». Hun gik paa Tærne, og hun svingede. Tilskuerne saa beundrende paa Fødderne, der gik rapt som et Par Trommestikker. Det blev en Klappen, da hun hvilede paa et Ben.

Hun sagde: Hurtigere — og begyndte at svinge igjen. Hun smilede og vinkede og viftede. Det blev mer med Overkroppen, med Armene, og det mimiske. Hun saa ikke Tilskuernes Ansigt mer — hun aabnede Munden — smilede — vinkede — blev helt borte i »Soloen» — —

Endelig Soloen!

Det var ikke »la Napolitaine» — det var Fenella*) — Fenella knælte — Fenella bad . . .

— Hun vidste ikke, hvordan hun var kommet op, hvordan hun var kommet ud . . . Hun hørte kun Musikken, der med ét holdt op — og Latteren — Latteren, mens hun pludselig saa alle Ansigterne . . . Ansigterne røde, leende i mod hende . . .

Og hun havde rejst sig, og hun havde udbredt Armene en Gang endnu — af Vane — og hun havde nejjet, mens de raabte . . .

Inde i Lillestuen stod hun et Nu ved Bordet . . . det var saa mørkt for hende, saa ganske tomt . . .

Saa böiede hun sig og løste Skærfet, med sært stive Hænder, og glattede Kjolen og gik stille ind — hvor de blev ved at klappe . . . Hun nejede, tæt ved Klaveret, men Øjnene løftede hun ikke fra Jorden . . .

De havde Hast med at begynde at danse.

Frøken Holm gik stille rundt. Hun begyndte at sige »Farvel», og Eleverne trykkede hende Pengene i Haanden, indsvøbte i Papir.

*) Den »Stumme i Portici», det berømteste mimiske Parti i Balletrepertoiret.

Peter Madsens Kone hjalp hende Tøjet paa, og i sidste Øjeblik kom Præstefrøkenen og Kapellanen og vilde følges med hende.

De gik tavse hen ad Vejen. Præstefrøkenen var rent ulykkelig og vilde gjøre en Undskyldning og vidste ikke, hvad hun skulde sige. Og den lille Danserinde blev ved at gaa ved Siden af dem, stille og bleg.

Saa sagde Kapellanen, pint af Tavsheden:

— Ser De — De Folk har jo ingen Blik for det tragiske — Frøken . . . .

Frøken Holm blev ved at gaa stille. De kom til Smedens og hun nejede, da hun rakte Haanden.

Præstefrøkenen slog Armene om hende og kyssede hende: Godnat, Frøken, sagde hun — hun var ikke rigtig sikker paa Røsten . . . .

Kapellanen og hun blev ude paa Vejen, til de havde set Lyset tændt i Danserindens Kammer.

— — —

Frøken Holm tog den Barèges Kjole af og lagde den varsomt sammen. Saa talte hun Pengene ud af Papirerne og syede dem ind i en lille Lomme i sit Kjoleliv. Hun førte Naalen saa kejtet, mens hun sad foran sit Lys.

Den næste Morgen blev hendes Champagnekurv læsset paa Landpostens Vogn. Det var en Regndag, og Frøken Holm krøb sammen under en defekt Paraply, Benene trak hun op under sig, saa hun sad helt tyrkisk paa sin Kurv.

Da de skulde til at kjøre — »Posten» gik ved Siden af Vognen, Øget havde nok med at trække en Passager — kom Frøkenen fra Præstegaarden løbende hen ad Vejen i bart Hoved. Hun havde en hvid Spaankurv med. Man maatte da have Proviant med paa Rejsen.

Hun bøjede sig ind under Paraplyen og tog Frøken Holm om Hovedet og kyssede hende to Gange . . . .

Saa brast den gamle Danserinde i Graad og greb den unge Piges Haand og kyssede den.

Præstefrøkenen blev staaende paa Vejen og saa efter den gamle Paraply, saa længe hun øjnedes den.

Frøken Irene Holm havde indbudt til et »Føraarskursus i den moderne Selskabsdans» i en nær Flække.

Der havde tegnet sig sex Elever.

Något om naturalismens rättmätiga gränser inom vitterhet och konst.

Aforismer af Robinson.

I.

Verklighetssökandet har ingen, åtminstone för oss människor märkbar, öfverstiglig gräns.

När hela människan är den sökande, ej blott hennes sinliga varseblifnings- och abstraherande konklusions-förmåga utan äfven hennes öfriga förmågor, aning, hopp, inbillningskraft, lidelse, mod, offervillighet, lefnadslust, idealitet, vilja, tillförsigt, sorg, löje, tvifvel, harm, kärlek — — —, så är området för de samtliga verldar af verklighet med hvilka hon i ett eller annat hänseende kan komma i beröring lika litet afstucket genom några för henne sjelf skönjbara råmärken, som dessa förmågor äro tillsammans omgärdade af, vare sig en gång för alla fasta eller ut till någon viss och tydlig linie flyttbara stängsel.

Må vara, att vi i vanliga fall finna det motigt och trängt nog inom vår egen krets af känslor eller lefnadsrön, och återfinna något af detta samma instängda tillstånd äfven hos flertalet af våra bekanta. Menniskor i allmänhet tyckas i sjelfva verket vid årets slut ej mer eller annorlunda utvecklade, än de voro vid årets början: hvad de förnummit förr, det samma förnimma de nu — kanske emellanåt med ett visst medvetande af torftighet men antagligen tillika af trygghet. Sådant bevisar emellertid ingenting emot min sats.

Under tillräckligt gynsamma förhållanden skulle både erfarenhetsområdena och uppfattningsgåfvan — det känner nog en hvar, som öfverhufvud känner något — kunna vidgas omätligt, följaktligen också nya, oväntade verkligheter te sig för medvetandet. Vi ha ju t. ex. andra slags bekanta förutom de nyss kännetecknade, rörliga, oafslutade, ännu alltjemt öppna för afgörande intryck, ej ena gången stående på aldeles samma punkt af utveckling som den andra och hvilka, tack vare sina verksammare och mottagligare sinnelag, helt säkert till årets slut hunnit förvissa sig om förekomsten af mera verklighet, än hvad de kände till vid årets början.

Må man gerna tillägga, att dock ingen enda sålunda vunnit, personlig verklighetsvisshet kan sedan redogöra för sig sjelf med alldeles lika noggranna *uttryck* som vetandets, eller på denna grund ega samma för andra bindande kraft som den metodiska vetenskapsens resultat.

Derom var ej heller fråga i mitt inledningspåstående, blott om att icke all känd verklighet är omnämnd i och med det myckna eller ringa, som man *vet*, utan att det äfven varit verkligheter detta andra, med hvilket aning, vilja, idealitet o. s. v. mer eller mindre fullständigt kommit i beröring — samt att möjligheterna af verklighetsupptäckter förmedelst dessa, de känsligaste delarne af vår varelse, skola — *när helst blott nog främjande omständigheter sammanträffa* — om och om igen visa sig outtömliga, eller såsom vore de utan gränser.

Deremot »det vetbara», det vid hvarje uppnådt skede af mänsklighetens utveckling redan vetenskapligt vunna har bestämda gränser, sannolikt nästa gång rörliga, för tillfället dock alltid orubbliga. Ja, kanske skola t. o. m. några af dem komma att kvarstå såsom för vårt vetande oflyttbara stängsel i alla tider. Så tror åtminstone flertalet bland vetenskapsmännen.

Hade nu skönliteratur och konst att vädja blott till samma krafter och förnimelser hos människovarelsen som vetenskapen, så borde följaktligen för hvarje särskildt kulturskede den estetiska alstringens gränser sammanfalla med vetandets.

Detta är just, hvad den ryktbare franske romanförfattaren Emile Zola påstår verkligen vara fallet, eller att endast så mycket i den vittra världslitteraturen och konsten är af värde, som kan tjena till bekräftelser på hans egen nya skönhetslära, naturalismen, läran om vetenskapens, konstens och vitterhetens materiella kongruens. Enligt honom skulle nemligen dessa tre blott kunna formelt särskiljas, men den enas innehåll rätteligen hvarken under- eller öfverskjuta den andras.*)

Mot nämnda hårda öfverdrift vore nu min mening att uppställa det icke naturalistiska men naturliga påståendet: Endast så mycket af skönlitteraturen eller af konsten var och är af värde, som företer det geniala

verklighetsökandet, — alldeles likgiltigt sedan, om och huru långt detta försiggår utom eller inom det för tillfället vetbaras gränser.

Just vitterhetens och konstens alltid mera vidtomfattande område än vetandets är, efter min tanke, enda fullt oangripliga skälet för deras tillvaro (är deras »raison d'être»).

II.

Men i så fall, hvaraf har väl den nya, besynnerliga läran uppkommit?

Härpå har svarats: af nutidsvetenskapens upptäckter hufvudsakligen inom den kroppsliga världen och i öfrigt af hela den lärda forskningens alltmera skärpta syn på sakenlighet, noggrannhet, såsom sitt första och sista önskningsmål.

Svaret, som man tillsvidare finner vara ganska allmänt i bruk, och hvilket vi derför ännu så ofta få höra lämpas, vändas, klämmas och vridas än hit än dit, är dock beklagligen från början till slut ett alldeles omaka svar, passar ej i ringaste mån till frågan. Det är i stället det dugliga svaret på en *annan* fråga: om uppkomsten af hela den realistiska rigtningen inom vitterhet och konst, om det nu så vanliga skrupulösa aktgifvandet på modellens alla egendomligheter, om äfven mästares återvändande till elevtillståndet inför naturen och fruktan för att beträda sig sjelfva med dogmatism, med osjelfständigt upptagna konstgrepp och fraser, i stället för uttryck af på eget ansvar och medelst insättande af sin egen varelse genomlefd förvissning om sakernas verkliga innebörd.

Hela denna sistnämnda rigtning är tekniskt-praktisk, har ävägabragt på alla konstnärliga och vittra områden ett idogt förarbete för en blifvande renässans-epok, men har intet gemensamt med Zola's naturalism, som är ett teorem.

Förvexlingen har varit möjlig, emedan märkvärdigt nog den franske teoretikern tillika är en massivt begåfvad konstnärnatur, hvars diktning ej kunnat blifva utan inverkan på samtiden. Mången ung försökare bland realisterna har sålunda verkligen — åtminstone styckevis — låtit rycka sig ur sin egen vakna sträfvan genom försök att vid koncipiering af sina dikter, taflor, musikstycken o. s. v. tillämpa mästaren Zola's stortaligt tvärsäkra men i utöfning oanvändbara *teorier*, enär han förut haft stora anledningar att beundra denes *praxis*. Dervid har dock medverkat

*) Se en mängd vid olika tider skrifna artiklar af kritiskt-polemiskt syfte, sedermera sammanställda inom en enda volym med rubrik *Le Naturalisme*.

något helt annat och för alla nu levande mycket mera omedelbart öfvertygande och känbart än vetenskapernas lugna arbete, nämligen upptäckten af de allmänna olyckorna i samtiden: den sociala hopplösheten, harmen, oron, villrådigheten, de ekonomiska och politiska systemens ohållbarhet, det religiösa medvetandets förfall, — kort sagdt, symptomen af ett sedligt enerveradt kulturskedes slutliga kamp före döden.

Liksom mot slutet af förra århundradet har starkaste ropet om allt detta utgått just från Frankrike, och nu lika som då har det lydtt: Vetenskapen är i vår tid det enda aktningvärdade.

Deraf felslutet: att vitterhet och konst också borde bli vetenskap.

Zola's naturalism (den efter fysiologen Claude Bernards epokgörande satsar i patologi uppställda polemiska artikelserien) har filosofiskt-estetiskt intet värde.

Hans diktning åter har genom diktarens synnerliga begåfning redan i och för sig stor betydelse, men har det nästan lika mycket såsom ett socialt-politiskt vredesutbrott mot 2:a kejsardömet, karaktärslöshetens tidevarf.

III.

I Norden hafva vi haft blott *en* naturalist: J. P. Jacobsen. Äfven han var en af nutidens ypperst anlagda konstnärnaturer, hvars inflytande borde bli stort.

Samtidens vetenskap hade intet att säga om sjelfbestämning, oförstörbar personlighet m. m. s., utan var tillsvidare upptagen med det förut så länge åsidosatta — och hvartill hjälpmedel i mängd från olika håll nyligen inströmmat: granskandet af psykologins alla fysiska förutsättningar. Den märklige dikteren sökte ock för sin del framställa sådana människor, som skulle förefalla att vara naturprodukter af endast arfsanlag och utifrån tillstötande impulser. I studien Mogens finna vi allmänna utkastet till sådan diktning. I Fru Marie Grubbe har skalden valt en passande historisk individ till åskådliggörande af sitt problem, i Nils Lyhne för samma ändamål en af sjelfmedvetenhet och sjelfbeträktelse tillräckligt enerverad mansålder.

Nå väl: ur dessa dikter tränger nästan genom hvar enda rad, lika som ur Zola's *La faute de l'abbé Mauret*, *La joie de vivre*, *l'Œuvre*, ja t. o. m. *Nana* och alla med

sistnämnda dikt beslägtade skildringar af förfallna varelser, ett enda ihållande hjerteskrif efter — *menniskan*, den i denna osjäligen skapelse saknade, den viljande, väljande, den af beslut och af personlig hängifvenhet mäktiga *menniskan*, hvars möjlighet ju sjelfva teorin skulle hafva till uppgift att förneka. Äfven ur de med minutös detaljkärlek genomförda skildringar af yttre naturföremål, hvilka så ofta tynga de två store diktarnes framställning, uppstiger för hvarje vaken läsare ett samstämmigt sorl af oräkneliga röster, som alla fråga: Hvar har hon gömt sig? Hvarför har hon tystnat? När skall hon sjelf åter börja tala? Hvad är meningen med, att endast *vi* skola göra det, som ej äro af naturen dertill danade?

Båda författarne hafva haft för afsigt att kärft inskränka sin diktning inom naturalismens gränser; men ingen af dem har dertill befunnits vara nog liten; deras egen personlighet, deras mänsklighet har innehaft de normala dimensionerna, och i följd deraf — omedvetet eller medvetet — allt emellanåt sprängt dessa rent konventionella stängsel.

* * *

Till sist något äfven om den ofta i idel detaljer uppgående realismen hos nutidens konstnärer och diktare.

En sundt, starkt kännande *människa* frestas lätt att bli otålig öfver detta förarbetes långvarighet; hon längtar dag efter dag till mer öppna vidder för det geniala verklighetssökandet. Men å andra sidan tror hon platt icke på tomma spegelfakterier samt finner idealist-jemmern »å dragande kall och embetes vägnar» endast ömklig och löjlig. Den som duger till kallet jemrar sig icke, utan handlar. Intet utifrån hindrar en verklig idealist att i denna dag segrande slå igenom, att skaldiskt häfda viljans, lefnadslustens, offermodets, kärleksrikedomens —, kort sagdt, det fullt mänskliga lifvet rätt att åter göra sig hörddt.

Men *idealist* är man ej utan *idéer*.

Til

Camilla Collett. *)

»Et stykke Norge» står du for mit blik.
Vor saga ny din livs-sum slutter inde.
Du leved med vor vår-strids romantik,
og nuets tanker lige ung dig finde.

Jeg ser dig i en sky af minder høie.
På Eidsvolds guld-grund tegner sig dit billed,
en skjoldmö rank, med Valhal for sit øie,
af kampens gud blandt slægtens jætter stillet!

Lød ei din krigs-sang vild som *Henriks* lur,
den magted dog at ryste op af dvalen,
at bryde op vor kvindes fange-bur —
et friheds-skrig, den brused over valen! —

Det unge Norge rækker dig sin krans.
I pagt med dig, din bror og Eidsvolds minder,
vor fortids dröm, vor fremtids håb vi finder
din æt symbolsk os maler landets glans.

Såmangen vandrings-mand i fremtids år,
valfarte skal til Eidsvolds ringe villa,
og mens han hilser på vor friheds gård,
han rört vil mindes: *Henrik* og *Camilla*.

*) Ved en skandinavisk julefest i Rom, hvor fru C. var en af hæders-gæsterne.

John Paulsen.

Hem.

Skiss af *Amanda Kerfstedt*.

Mången påstod, att Hjalmar Löfvén var en ovanlig man, oaktadt han hade den blygsamma uppgiften att vara föreståndare för en kurs i bokhålleri. Han hade åtminstone en ovanlig egenskap, isynnerhet ovanlig när man tar i betraktande hans spänstiga, kraftiga fysik, hans muntra lynne och hans

strängt arbetsamma lif, han kunde djupt och uthållande sörja sin döda unga hustru. Han sträfvade lika ihärdigt, han skämtade lika friskt med sina elever, de manliga så väl som de kvinnliga, med ett ord han gjorde ingen den ringaste sorguppvisning, men för sin ende förtrogne bekände han, att tomheten dödade honom, att saknaden förstörde honom, och att lifvet, ja — rent af hela lifvet, bleknat för honom. »Ser du», brukade han säga, »jag skötte min lilla hustru alldeles ensam, och de der omsorgerna — åh, du vet inte, hur de inverka på en menniska. Och så var hon alltid så mild, hon stod på min sida i allting. Du vet, att jag är en bit af en buffel, men det var hon som alltid ställde till rätta, som alltid jemnade ut, utan att någonsin ge någon rätt *emot* mig. När arbetet är slut, måste jag ut, långt bortom staden i ensamheten; utan dessa promenader i naturens lugn och tystnad skulle jag inte kunna uthärda med dagens bestyr.»

Det var på en sådan afton, han råkade stanna framför en stuga vid gatan. Öfver det låga planket såg han, huru några barn lekte på den lilla instängda gården i förstaden. Hade han haft en målares öga, skulle det pittoreska i det förfallna rucklet, dess sneda väggar, dess rangliga trappa, dess hängande luckor, dörren på en hake, fönstret med trasor i hafva tilltalat honom, men han hade inte en målares öga. Van, som han var, vid de snörräta sifferkolumnerna, plågade honom i stället all denna oreda. Men hvad han hade syn för, det var den djupa smutsen, det synbara eländet, den förpestade luften, rännstenen, som då och då från någon högre belägen plats ifylldes den bolmande tjocka smörja, som i tunga vågor vältrade förbi det lilla rucklets gårdsplats, lumphan-deln med sina förlag på ena sidan, krogen på den andra. Hvad som gjorde intryck på honom, det var de två barnen, hvilka lekte derinne med ett par korkar, en buteljals och ett stycke af en hästsko, skatter, hvarmed granskapet till höger och granskapet till vänster hade försett dem, utsvultna, halfkylda, blåfrusna ungar med hängande hår, osnutna näsor och smuts från hjessan till fotabjället. Han sköt upp porten och gick in.

»Är er mamma hemma?» »Ja vars.» »Än er pappa då?» »Nej då, vi har ingen pappa, inte.» »Hvar bor ni då?» »Det är der inne på nedra bottnen, dörren står för resten oppe.» Och så lyfte den lille bytingen upp benet

och kastade korken upp i luften »fram under 'et», ett konstverk, som åstadkom ett omåttligt jubel.

Hjalmar Löfvén möttes af heta vattenångor i den anvisade dörren, så täta och tjocka, att han hade all möda att urskilja personerna inne i rummet. Ångan åstadkoms af, att en kvinna just slagit ut en gryta kokhett vatten i en balja, der hon höll på att tvätta orena kläder. Golfvet var endast till sin ena hälft försedt med bräder, framme vid spiseln var det bara jord. Några vedpinnar pyrdede på hällen, och röken, som inträngde i rummet, stridde med ångan om herraväldet. Det var nästan omöjligt att andas, så unken och osund var luften, så förpestad af alla möjliga ingredienser. — Upp i ena hörnet såg han en säng, han hörde derifrån ett saktat prassel, och han anade, att en människa fanns der.

Det var en förskräcklig uppenbarelse, kvinnan vid tvättbaljan, skarp, förtorkad, med en ansigtsfärg, som tydde på granskaper till höger. Men Hjalmar Löfvén hade i sitt frimodiga, jernlika, enkla väsen nyckeln till de mest olika människohjertan i de mest olika lefnadsvilkor. Han inledde på stående fot ett samtal, och han öfvervann snart hennes vresighet och ordkarghet. Hon hade svårt att försörja sig med tvätten, »han som var far åt den yngste, hade gett sig af för fyra år se'n, rackarn.»

»Nä, men hvem har frun derborta i sängen då?»

»Jo, det är Pamela det, hon hade lunginflammation i fjol höstas, och se'n har hon inte kommit opp mer. Det blir väl inte annat än döden för henne, kan jag tro, men långsamt går det. Det är svårt för mig, annars kunde jag förtjena mer med att gå i hus, men jag kan ju inte lemna stackarn ensam heller hela dagarne.»

»Hvad betalar ni i hyra för det här rummet?»

»Di har inte skam i sig att begära hundratio kronor, det är riktigt hutlöst. Jag kunde inte komma ut med det, om jag inte hade en inneboare.»

Hjalmar Löfvén gick öfver rummet, fram till bädden i hörnet; han gick lugnt med fasta steg midt i såpluten, som sköljde öfver golfvet, utan att väja och utan att synas frukta att komma åt husgerådet, han satte sig tvärtom på en bytta, som stod i närheten. Kvinnan senterade detta — det var saker,

som hon förstod sig på, hon hade blifvit så van vid motsatsen.

»Ursäkta, inte skulle väl herrn vara doktor?» sade hon.

»Nej, inte just doktor, men en som förstår sig på sjukdom ändå. Hur gammal är flickan?»

»Nio år.»

»Hon är bra liten för den åldern. Får jag se på din hand, min lilla vän. Hvad leker du med?»

»Med Söndags-Nisse», sade hon, men ansträngningen att tala skaffade henne ett hostanfall.

Han kände igen dessa attacker och dessa skarpa rosor på kinderna; han satt en stund tyst och stirrade på henne, egentligen med blicken fäst på en annan sjukbädd. Barnet såg upp i hans vackra och vänliga ansigte och smålog.

Detta leende bestämde honom.

»Hör ni, min goda fru», sade han, »skulle ni vilja låta mig få flickan? Jag vill försöka, hvad god vård kan göra; ni får besöka henne hvar dag, om ni vill, och då kan ni också börja gå i hjälp i hus, om ni förtjenar bättre med det.»

Kvinnan stöd alldeles handfallen.

»Är det herrns riktiga allvar?»

»Ja, det är så mitt allvar, att om ni vill hemta en droska, så vill jag helst taga henne med detsamma. Du vill ju komma med mig, Pamela, du skall få god mat och en liten fin säng?»

»Är det jag, som skall åka i droskan?»

»Ja visst, du och jag.»

»Då vill jag komma», sade flickan utan tvekan.

»Men jag får väl lof att rusta henne litet», invände modern alldeles ur fattningen.

»Se, här har ni tio kronor. Spring nu efter droskan och låna mig täcket att svepa om henne! Ni får komma och hämta det i morgon.»

Flickan var halflädd förut. Droskan kom fort nog. Modern tog en yllesjal ur en kista och svepte om henne och bar henne i famnen ut i åkdonet. »Var nu riktigt snäll mot herrn», sade hon. När Hjalmar satt sig upp, tog hon honom i hand, och han såg, att hennes förut nog röda ögon blefvo ännu rödare. »Glöm inte adressen», ropade han, »numro fjorton Kvarngatan!» De båda syskonen stodo med vidöppna ögon och stirrade efter dem.

Innan afton låg Pamela, badad och rent klädd, i en liten säng med spetslakan och rödt täcke. Han skulle sköta henne själf, hon låg i hans eget rum, och den gamla trojnarinnan var glad, att han fått något som kunde förströ honom.

Och förströelse blef det natt och dag. Många timmar satt han i gungstolen med barnet i knä, väl inbäddadt i den mjuka filten, när hostan blef för svår om nätterna. Han gick sällan ut om aftnarne — ty det var då, han hade bäst tid att berätta sagor. För »kursen» blef Pamelas ankomst en stor händelse. Alla skulle de in till hennes soffa, den ena hade blommor, den andra hade drufvor, den tredje hade leksaker, den fjerde hade sin lilla syster och hennes docka med sig, och alltjemt tänkte Hjalmar Löfvén på detta sjuka barn, som öfverhopades med gåfvor och vänlighetsbevis. Hon blomstrade upp ett par månader. Han bar henne ut i lärosalen, der satt hon i en liten stol framför kaminen och betraktade glöden. Hon var icke mycket förvånad öfver någonting, visade icke mycken tacksamhet, men hon fann sig lydigt och stilla i allt, hvad man gjorde med henne. Men efter ett par månader blef hon mera matt, hon kunde ej längre sitta uppe, utan låg på sin rullsoffa, stilla, utan att röra alla de vackra saker som hopades omkring henne.

»Pamela», sade han till henne en kväll, då de åter sutto på tu man hand, »vill du inte försöka att leka litet, jag skall sätta upp kuddarne bakom ryggen på dig?» Han lät göken gala, han plockade hönsgården ur asken, han svängde på fågeln, som gungade i buren, hon såg på det med det der trötta uttrycket i sina ögon, som gjorde honom så ondt. »Hvad skall jag göra för att få dig glad», sade han, »är det något du vill ha, så säg bara till!» I detsamma kom jungfrun med emser-buteljen. Han gaf henne några klunkar, men innan han satte i korken igen, hittade han på att lägga den på bordet och knäppa den öfver till henne. Verkan af denna lek nästan skrämde honom: Pamela brast i skratt.

Han lutade sig öfver henne. »Är det korken, du vill ha», sade han och smekte henne, »hvarför har du inte sagt det, du får allt hvad du vill!»

Men lika hastigt som skrattet kommit, lika hastigt kom gråten, våldsamt, för första gången, sedan han fått henne. Hon slog ar-

marne om hans hals. »Hem», snyftade hon — »jag vill hem, bara, bara hem.»

Hans eget trofasta sinne förstod detta trofasta, lilla hjerta. Hon fick komma hem, hon fick dö i samma luft, som hon lefvat.

Brev fra Norge.

Hösten 1886.

I brev fra Finland er jeg blevet spurgt, om der i Norge er reaktion at mærke i henseende til kvindesagen; i Sverige, det havde man til sin forbauselse hørt, skulde reaktionen være begyndt. Forbausende er dette unegtelig og lidet troligt. Sverige er ganske vist kommet længere end vi; arbeidet er tidligere begyndt der, og der er flere dygtige kvinder, som kan føre frem sin sag end i vort land. Men staaer der da ikke ogsaa i Sverige endnu et helt folk af kvinder, som lovene ikke behandler med retfærdighed, og findes ikke ogsaa der en hel skare af kvinder, som lever i nød og i skjændsel. Og saa skulde tiden for en reaktion være kommet!

I Norge maa der vist gaa hundreder af aar, førend der kan blifve tale om reaktion. For reaktion kan det da ikke kaldes, om enkelte mænd af dem, der hører til vilddyrenes art, men har baaret en slags menneskelig forkledning af »moderne idéer», vender sig hvæsende mod os, saasart de ser, at vi mener det alvorligt med vore fordringer. Eller om endel kvinder af dem, som i al letfærdighed blev med, da sagen fik et skjær af mode over sig, falder fra, saasart der kræves det allermindste offer af dem. Eller af nogle æsthetisører af begge kjøn, der aldrig har forstaaet, hvad det gjaldt, vender sig kjølige bort, naar de mærker, at der ivres for sager, der ikke alene vil hjælpe de begavede, de interessante undtagelser, men de alleralmindeligste kvinder frem til ret og større værdighed.

Nei, herhjemme plages vi ikke af, at vi er kommet for vidt, vi har al begyndelsens möie. Der ligger svære landstrækninger, hvor plojen endnu ikke har skaaret en fure, og arbeiderne er saa altfor faa. Reaktion er her ikke, men det kan nok være, at en og anden af os i glæden over det indvundne

har inbildt sig, at vi var længere kommet, end vi i virkeligheden er. Det har nok hændt, at vi har gaaet frem fulde af forventning for saa med engang at stanse, bedrøvede og raadville, lige over for den alderdybeste nød.

»Den allerdybeste nød er, at bevidstheden om den dybe nød mangler», siges der i »Fra de stummes leir.» Og den, som har sagt det, har ret. Ja, vist har Camilla Collett ret, det maa vi altid paanyt erkjende. Hun faar evig ret, fordi hun har gaaet dybere tilbunds end alle andre, fordi hun har geniets sanddrøvhed, og fordi hun har dette uhyre og fine mod, følelsens mod, den ægte digters mod.

Og fordi hun har denne evne til at være sig selv helt ind i den inderste grund, saa har hun ogsaa denne skjønne kvindelige selvfølelse, som aldrig har tilladt hende at smigre overmagten. Fordi hun for alvor er kvindelig, har det, hun har skrevet og sagt, aldrig været skjæmmet af et stænk af servilitet ligeoverfor manden. Og læg mærke til, hvor sjelden det er, at selv *vor tids* kvindelige aandsproduktion er helt fri for den art pletter.

Eller om de mest fremragende kvindelige kunstnere ikke er servile, saa bærer dog de allerfleste af dem præg af, selv de anklagende kvinder bærer oftest præg af, at de er mændenes lærlinge og endnu ikke sluppet ud af skolen. Men hun, hvem har hun lært af? »Af virkeligheden», siger hun selv, »af denne min tidlige, mørke, indesluttede fortrolige», af virkeligheden og af ensomheden, og saa af smerten.

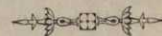
Se, jeg tror, at naar kvindernes læretid er forbi, naar en ny slægt staar i et nyt aarhundrede med en rigere udvikling, med tillid til egen dømmekraft og uden stedbarnskrækken og de onde drømme siddende igjen i hjerne og nerver, da vil der fra dette høiere niveau ogsaa i Norden løfte sig frem de enkelte straalende kvindeskikkelser, og det vil blive lyst foran dem, og det vil blive mørkt bag, og faa er de kvinder fra vor tid, der da vil kunne skimtes. Men hende vil dunkelheden ikke kunne skjule. I vort lands historie i det mindste vil hun ikke kunne glemmes, saavist ikke det hele aarhundrede med dets kamp og smerte og gjenfødte haab glemmes. Jeg synes, hun er som vort eget folks smertelige længsel efter alt det, som er fint og lyst og varmt.

Lad blot den rette afstand komme imellem, saa vil hver og en kunne se hendes billedede stige høitidsfuldt frem mod den dybgraa baggrund! Paa denne baggrund, som gjemmer de mange dystre aarhundreder, staar hun, den eneste kvinde, og stirrer hen mod den fjerneste fremtid. Lad den rette afstand komme imellem, saa vil alle kunne forstaa, hvad hendes klager gjælder! »Hun klager over egne sorger», siger man. Det er skyggen, ikke tingen. Hvad hun klager over, det er noget umaadeligt og forfærdeligt, det er over en flere tusind aar gammel civilisations haardhed og uret. Men den, som lægger øret tæt indtil, hører en endnu dybere, en halvt ubevidst klage over naturens grumhed, et sagte hvisket, fortvilet spørsmaal, om alle vore klager og al vor kamp dog tilsidst kan hjælpe.

Jeg elsker Camilla Collett, fordi hverken alder eller refleksion har formaaet at gjøre hende lam paa indignationens nerve, fordi hun er saa trofast mod oss alle og altid fortsætter med protesten, indtil den vil lyde til os »d'outre tombe.» Men i andre kvinders klage, synes jeg der ligesom ingen klang er nu. Det er, som om umiddelbarheden er borte fra de yngres klage. Især fra epigonlitteraturens jamren i vers og novelleform. Bedre kan vist de yngre nu virke ved at komme med direkte protest i de enkelte, konkrete tilfælde end ved betragtninger over uretten i almindelighed.

Hvad der kræves nu hos os er, at man gaar de enkelte praktiske spørsmaal lige tæt ind paa livet. Men det er en opgave, som stiller store fordringer til arbeiderne. Det gjælder at være udholdende og ikke tabe mod og lyst, om vanskelighederne øges. Og skulde jeg ønske dem noget de kvinder, som holder paa med det tunge rydningsarbejde i hede og tørke, medens fluer og klæg og myg plager og stikker, saa er det et uopslideligt godt humør og et overmaal af freidighed. Og kunde jeg bare saasandt, saa skulde jeg ved siden af de mange ord af Camilla Collett, som for bestandig staar skrevet paa vor fane, ogsaa skrive disse, hendes broders Henrik Wergelands ord: »Ligesom insektets stik i muslingen, avler fornærmelser kun perler i mit hjerte; de skulle en dag smykke min aands diadem.»

Gina Krog.

Till allmänheten!

Vi få härmed tillkännagifva, att pluraliteten inom *Göteborgs Kvinnoförening* ej längre gillar tidskriften »Framåt» program: *Fri diskussion*.

Till följe häraf och af utomståendes påtryckning har med 9 rösters öfvervigt beslut fattats om tidskriftens skiljande från föreningen från och med detta års början. Men i stället för kvinnoföreningen utger en annan förening, *Göteborgs Kvinliga Diskussionsförening*, tidskriften »Framåt» med oförändrad plan och med samma redaktion som förut.

Äfven torde upplysningsvis behöfva nämnas, att »Framåt» i *ekonomiskt* afseende inom Kvinnoföreningen intagit en *fullkomligt själfständig* ställning, och att samma personer, som förut skött tidskriftens ekonomi, fortfarande stå för och handhafva densamma.

Den enda förändring, som försiggått, är således, att *Göteborgs Kvinliga Diskussionsförening* i stället för *Göteborgs Kvinnoförening* utger tidskriften, och kommer alltjemt sistnämnda förenings intressen och verksamhet att delgifvas i densamma.

Göteborgs Kvinliga Diskussionsförening är bildad dels af grundläggare till Göteborgs Kvinnoförening, dels af andra dess medlemmar, *alla fortfarande kvarstående inom Göteborgs Kvinnoförening*.

Aktningsfullt

Redaktionen.

När och Fjärran.

Göteborgs Kvinnoförenings Årsberättelse 1885—1886.

Styrelsen för Göteborgs Kvinnoförening får härmed afgifva följande redogörelse för föreningens verksamhet under arbetsåret 1885—1886.

De olika verksamhetsgrenarne ha under året utgjorts af:

1. *Diskussionssammanträden;*
2. *Tidskriften Framåt;*
3. *Länbiblioteket och läsrummet;*
4. *Läsesamkvämen för unga flickor;*
5. *Arbetsbyrån;*
6. *Serveringsstället „Föreningen“;*
7. *Skollofskolonierna;*
8. *Barnbespisningen och*
9. *Kvinnornas själfhjelpkassa;*

Liksom under föregående år hafva ordinarie sammanträden hållits hvarannan vecka med undantag af månaderna Juni, Juli och Augusti, då inga sammanträden egt rum.

Öfverläggningarna hafva dels och *företrädesvis* haft till ändamål att lemna föreningens medlemmar tillfälle att för sig klargöra sin ståndpunkt i åtskilliga frågor af vigt, såsom exempelvis: Kristendomen och kvinnofrågan, de olika fordringarna på man och kvinna i sedligt hänseende, fredsfrågan m. fl. och hafva dels *tillika* utgjort förarbeten till föreningens praktiska verksamhet. Tvänne föredrag hafva hållits af en föreningsmedlem om reformdrågenten, hvarvid i synnerhet framhållits dess företräden i helsovårdshänseende.

Sedan Kvinnoföreningen derom fattat ett enigt beslut, började den i förra årsberättelsen omnämnda tidskriften »Framåt» att utgifvas med Januari månads ingång 1886 och har sedan dess utkommit den 1 och 15 i hvarje månad i 16-sidigt kvartformat. Dess huvudafdelningar ha varit: själfständiga uppsatser, bref från in- och utlandet, notiser, poesi och följetong. Bidragande äro Skandinavien och Finlands mest framstående författare. Norska och danska bidrag införas på originalspråket. Tidskriften är diskussionsblad och håller sina spalter öppna för de mest olika meningar. Prenumerationspriset är satt så lågt som till kr. 3: 50, på det att äfven mindre bemedlade måtte kunna hålla sig med densamma.

Afsigten att göra »Framåt» till en *skandinavisk* och en i vårt broderland Finland gerna läst tidskrift krönes med framgång. Prenumerantantalet, hvilket är i ständigt stigande och fullkomligt motsvarar redaktionens förväntningar, samt såväl den utländska som den inländska pressens intresse och tillmötesgående gifva godt hopp för framtiden. Allmänhetens intresse har äfven under de senaste månaderna börjat aktivt visa sig medels en och annan »insändare». »Framåt» redigeras af fröken Alma Åkermark, som är ansvarig utgivare.

Föreningens *läsrum* och *bibliotek* hafva fortfarande hållits tillgängliga för medlemmar af föreningen. Biblioteket har genom gåfvor af böcker vunnit tillökning, så att det nu omfattar 150 band.

Läsesamkväm för unga flickor ur arbetsklassen hafva, liksom under föregående år, varit anordnade på fyra olika ställen, en gång i veckan. Antalet deltagarinnor har varit omkring 50. Den erfarenhet, som härvid vunnits, har föranledt föreningen att taga i öfvervägande, huruvida det ej skulle vara lämpligt att anordna elementarkurser för unga kvinnor, som önska undervisning i ett eller annat ämne af praktisk betydelse. En komité, bestående af tre personer, har tillsatts för att vidtaga närmare åtgärder härutinnan.

Den under föregående år inrättade *arbetsbyrån* har äfven i år varit mycket flitigt anlitad. Summan af anmälda arbetsgifvande har varit 212, hvaraf 118 genom arbetsbyråns försorg erhållit tjänarinnor, 20 fått anvisning på sömmerskor samt de öfriga erhållit tillfällig hjälp för tvätt, skurning etc. De arbetssökandes antal har varit 504. Af dessa voro 267 tjänarinnor, 44 sömmerskor, 106 hjälphustrur. De öfriga ha sökt anställning som hushållerskor, kontors- eller butiksbiträden, lärarinnor etc. De arbetsgifvande, som genom byrån erhållit tjänarinnor,

hafva erlagt 2 kronor som ersättning till arbetsbyrå; för öfrigt ha inga afgifter förekommit.

Serveringsstället „Föreningen“, har under det förflutna året haft att glädja sig åt stigande omsättning, hvarigenom man ser sig i stånd att återbetala en del af det för dess upprättande försträckt lånet. Antalet middagsspisande unga kvinnor har varit växlande, beroende på större och mindre arbetsförtjenst eller andra omständigheter; störst har det varit vintertiden, då det uppgått till 30 pr dag. Lokalen är fortfarande belägen uti huset nr 60 Kungsgatan, 1 tr. upp.

Äfven ett annat af föreningens företag, *skollofskolonierna*, har blifvit af allmänheten omfattadt med välvilja. Föreningen har sålunda under sistlidne sommar varit i tillfälle att inrätta dylika kolonier för ej mindre än 163 fattiga skolbarn från Göteborgs stad. Medel härtill hafva dels erhållits genom gåfvor af enskilda personer, dels beviljats af offentliga medel, i det att, sedan Kvinnoföreningen derom gjort ansökan, Göteborgs hrr stadsfullmäktige till nämnda ändamål anslagit en summa af 2,000 kr. af stadens bränvinsmedel. Redogörelse för dessa kolonier lemnas i bilagan.

På det att de gynsamma resultat, skollofskolonierna allmänt ansågs hafva medfört, beträffande de små kolonisternas så väl själs- som kroppsutveckling, icke under påföljande vinter skulle alltför mycket motverkas af de ogynsamma omständigheter, för hvilka en stor del af arbetsklassens barn under denna årstid är utsatt, beslöts hösten 1885, att Kvinnoföreningen skulle söka under den då stundande vintern få till stånd *bespisning för fattiga skolbarn*.

Fem af föreningens medlemmar fingo alltså i uppdrag att vidtaga förberedande åtgärder för att man på nyåret 1886 skulle kunna öppna bespisningsställen för de fattigaste skolbarnen och dymedelst i någon mån lindra nöden samt minska det demoraliserande tiggeriet. Under hösten utfärdades därför i stadens tidningar upprop till allmänheten om dess medverkan, listor för tecknande af bidrag utlades i en mängd butiker, och bespisningsställen utsågos i olika delar af staden. Tack vare den beredvillighet, hvarmed ej blott de i ekonomiskt hänseende mera lyckligt lottade, utan äfven de mindre bemedlade bidrogo till nämnda insamling, såg förvingen sig i stånd att den 13 Jan. d. å. öppna 13 bespisningsställen i olika delar af staden. Här hafva under månaderna Jan., Febr., Mars och April utdelats tillsammans 48,133 måltider åt 1,002 fattiga skolbarn, så att hvarje barn erhållit trenne måltider i veckan från 13 Jan.—1 Maj. Bespisningen har försiggått under tillsyn af för saken intresserade personer. Måltiderna, bestående af en eller två rätter sund och tillräcklig mat samt bröd, hafva i medeltal hvardera betingat ett pris af 16 öre, hvadan alltså kostnaden för samtliga uppgått till en summa af kr. 7,701: 28. Lägges härtill diverse omkostnader, uppgående till kr. 43: 71, blir slutsumman kr. 7,774: 23. Hela summan af insamlade medel, för hvilka ock redovisats i stadens tidningar, utgjordes af kr. 8,001: 23, hvadan alltså uppstått ett överskott af kr. 256: 24, hvilket föreningen hoppas under den stundande vintern få för samma ändamål använda.

Då det emellertid för framtiden väl svårigen skulle kunna låta sig göra att på samma sätt som under föregående vinter samla de erforderliga pen-

ningemedlen för saken i fråga, har inom föreningen blifvit väckt ett förslag, som tyckts föreningen innebära den enda möjliga lösningen af frågan. Enligt detta förslag skulle för upprätthållande af såväl skollofskolonier som barnbespisning en förening med års- eller månadsbidrag bildas. Afgifterna borde ej vara lika för alla medlemmar, utan skulle hvarje medlem ega rättighet att för hvarje år bestämma det års- eller månadsbidrag, han ville lemna. Dock borde ett minimibelopp bestämmas. Dessutom stöde det ock en hvar fritt att lemna större eller mindre *tillfälliga* bidrag. Alldenstund det vore i hög grad önskvärdt, att detta förslag kunde realiseras, emedan härigenom dessa företag, till hvilka Kvinnoföreningen tagit initiativet, skulle ernå en i viss mån mera tryggad ställning än hittills, då de för sitt bestånd *uteslutande* varit hänvisade till tillfälliga bidrag, har styrelsen velat begagna tillfället att fästa såväl förningsmedlemmarnes som utomståendes uppmärksamhet på betydelsen härutaf.

Då, såsom synes af § I i stadgarne, föreningen äfven vill verka för en förbättring af kvinnans ställning i ekonomiskt hänseende, och då hon anser s. k. själfhjelp som ett af medlen för detta måls nående, beslöts enhälligt vid ett sammanträde i April, att föreningen skulle söka upprätta en kvinlig

sjuk- och begravningskassa.

Sedan stadgar för en sådan kassa blifvit utarbetade och antagna, ett visst antal medlemmar antecknadt samt styrelse vald, utfärdades inbjudning till utom Kvinnoföreningen varande kvinnor att ingå i nämnda sjukhjelpsförening. Denna, som bär namnet »Kvinnornas Själfhjelpskassa», har också vunnit sådan tillslutning, att hon sedan Sept. d. å. kunnat vara i verksamhet. Medlem kan hvarje välfredad kvinna blifva, som ej är under 18 eller öfver 50 år samt tillhör Göteborgs samhälle. Sjukhjelp utbetalas med 1 kr. om dagen högst 12 veckor årligen.

Vid ett sammanträde under våren 1886 fattades beslut om bildandet af en kvinlig gymnastikförening, då den här förut befintliga hade sina öfningar förlagda till för flertalet arbetande kvinnor olämplig tid. En sådan förening har också helt nyligen kommit till stånd.

Göteborgs Kvinnoförening bestod vid arbetsårets slut af 88 medlemmar.

I Maj månad verkställdes vid allmänt sammanträde val af styrelse för det kommande samt revisorer för det tilländalupna arbetsåret, och utsågos härvid till styrelseledamöter: fru Maria Almqvist, fröken Matilda Hedlund, fröken Louise Silfversparre, fröken Anna Larsson, fröken Josefine Schütz, fröken Alma Åkermark och fröken Magna Fernlund. Till revisorer valdes: fröken Eva Rohde och fröken Elida Anderson med fröken Melanie Varberg som suppleant.

Göteborg i Okt. 1886.

Matilda Hedlund.

Maria Almqvist.

Alma Åkermark.

Alfrida Mally.

Josefine Schütz.

Louise Silfversparre.

Aug. Esselius.

I. Schubacks Frukthandel,

32 Kungsgatan 32.
Filial: 2:dra Långgatan 18.
Allm. telefon 471.

Rekommenderar sig till benägen hågkomst allt, hvad till affären hörer i parti och minut till billigaste priser.

Obs.! Order från landsorten expedieras prompt mot efterkraf eller då kontant remissa insändes.

Fredrik Sköld & Co,

57 Kungsgatan 57,

rekommendera ett ständigt väl sorteradt lager af stilfulla och välgjorda Damekappor till

billiga priser

Muffar! Muffar!

Muffar repareras. Nya förfärdigas, om de inlemnas i Carolina Palms Väfhandel, Wallgatan 26 samt i huset N:o 19 Husargatan.

Obs.! Arbetet utföres med känd noggranhet samt ytterst billigt.

Bernhardine Lönberg.

LINDROOS & FLODSTRÖM, Helsingfors.

Lager af:

Fick- & Väggur, Glasögon & Pincenez
försäljas till moderata priser.

18 Alexandersgatan 18.

FRAMÅT,

Göteborgs Kvinliga Diskussionsförenings Tidskrift, anmäler härmed sin andra årgång till prenumeration.

Tidskriften skall innehålla: **sjelfständiga uppsatser, bref från in- och utlandet, poesi, skisser, noveller, literaturanmälan** samt notisafdelning; hvarjente den fortfarande som hittills vill hålla sina spalter öppna för **fritt meningsutbyte.**

Tidskriften utkommer den 1 och 15 i hvarje månad i **16-sidigt kvartformat**, således tillsammans **384** sidor, till det billiga priset af **3,50 kr. för år** jemte 35 öre i postarvode. Halfår **1,75.**

Prenumerationsställen: alla postanstalter inom Sverge, Norge, Danmark och Finland, boklådorna samt å tidskriftens byrå, Kungsgatan 60, Göteborg.

Redaktionen.

Göteborgs Mekaniska Gymnastik-Institut,

(N:o 1 Kungssportsavenyen N:o 1).

Sjukgymnastik, Massage och Dietetisk gymnastik meddelas alla helgfria dagar. **Herrar 7,30—9 f. m. samt 1,30—3 e. m.**

Fruentimmer och barn 11—1 m.

Examinerad qvinnlig gymnast biträder på fruntimmersafdelningen.

Priset för hel vinter (till 1 Maj) **80 kr.**, för månad 20 kr.

Nils Lindhé.

Carl de Maré.

The.

Ett ständigt stort och välsorterad
lager af Kinesiska och Indiska thesorter,
hvaribland Karawanthe för parti och de-
taljförsäljning i

N. Kochtomows
The-magasin i Helsingfors,
Finland.

MIDTEMOT
LILLA-KORSGATAN
GRÖNSAKSTORET
PARTI-AFFÄR
MINUTFÖRSÄLJNING
Herr C.A. STRÖMBOMS
SMÖR-AFFÄR
ÄR
NYA
OST-
MAGASINET
ALLM. TELEFON 418.
NÅGON FILIAL FINNES ICKE.
LINDÉN & HOLMGREN
OBS. ADRESSEN! HEMFÖR. PRISERNA!

Göteborgs Dans-Institut, Norra Hamngatan 32.

Höstterminen, ca 10 Okt.—10 Januari.

Vårterminen, ca 12 Januari—15 Maj.

Extra lektioner gifvas.

Kotterivis, mot afgift enligt öfverenskom-
melse.

Speciella danser: exempelvis **Mazurka**,
med turer, **Nationaldansar**, med turer, Le
Prince Imperial Quadrille, Rheinländer med
turer m. m.

Wilhelmina Egelin,
född Winther.

Carl A. R. Egelin.

Å Kvinnoföreningens Arbetsbyrå, Kungsgatan 60,

finnas anmälde platssökande kvinnor af
alla slag, såsom lektionsgifvare i sång,
musik, språk, öfrige skolämnen, träskär-
ning, frisk- och sjukgymnastik; kassörer,
bokhållare, butiksbiträden; sällskapsda-
mer, husförestånderskor, kokerskor, köks-
och husjungfrur, barnsköterskor; öm-
merskor inom alla brancher; ackuschör kor;
trikotstickerskor, hjälphustrur, etc.

Arbetsgifvare torde benäget hänv
nda
sig till byrån, öppen hvardagar kl. 11—1
på dagen.